

Dr Piotr Rogala
Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu
Wydział w Jeleniej Górze

RAPORT Z REALIZACJI PRACY

***„Doświadczenia zagraniczne i
doświadczenia polskich miast w
zakresie badania jakości życia
mieszkańców”***

Jelenia Góra – Poznań grudzień 2007

SPIS TREŚCI		strony
1.	CEL I ZAKRES PRACY	3
2.	POMIAR JAKOŚCI ŻYCIA NA POZIOMIE EUROPEJSKIM.....	4
2.1.	Organizacja i zakres pomiaru.....	4
2.2.	Struktura wskaźników.....	5
3.	POMIAR JAKOŚCI ŻYCIA NA POZIOMIE KRAJU.....	14
3.1.	Pomiar jakości życia w diagnozach społecznych	14
3.1.1.	Organizacja i zakres pomiaru.....	14
3.1.2.	Struktura wskaźników.....	19
3.2.	Pomiar jakości życia w Programie Foresight 2020.....	25
3.2.1.	Organizacja i zakres pomiaru.....	25
3.2.2.	Struktura wskaźników.....	27
4.	SPOSOBY POMIARU JAKOŚCI ŻYCIA NA POZIOMIE LOKALNYM.....	3
4.1.	Doświadczenia zagraniczne	31
4.1.1.	Doświadczenia samorządów brytyjskich.....	31
4.1.2.	Doświadczenia australijskie.....	40
4.1.3.	Doświadczenia nowozelandzkie.....	42
4.1.3.	Doświadczenia innych samorządów za granicą.....	49
4.2.	Doświadczenia polskich samorządów.....	50
	Inne doświadczenia.....	64
4.3.	Wstępna diagnoza potrzeb wybranych polskich samorządów w zakresie pomiaru jakości życia.....	6 9
5.	Wstępne kierunkowe wnioski dla budowy systemu pomiaru jakości życia na poziomie lokalnym w Polsce.....	7 2
5.1.	Wnioski.....	72
5.2.	Podstawowe kierunki dalszych prac wynikające z warsztatów...	77
6.	Wykorzystane źródła	80
7.	Wykaz tabel i rysunków.....	81
8.	Załącznik: płyta CD ze zgromadzonymi materiałami źródłowymi	

1. CEL I ZAKRES PRACY

Podstawą prawną realizacji niniejszego opracowania jest **umowa o dzieło** zawarta w dniu 26 września 2007 roku między Stowarzyszeniem Związek Miast Polskich reprezentowanym przez dr Tomasza Potkańskiego jako Zamawiającym a autorem niniejszej ekspertyzy jako Wykonawcą.

Przedmiotem pracy jest przygotowanie raportu podsumowującego doświadczenia zagraniczne i doświadczenia polskich miast w zakresie badania jakości życia mieszkańców, w tym przede wszystkim:

- a) dokonanie analizy sposobów pomiaru jakości życia przez agendy Unii Europejskiej,
- b) dokonanie analizy sposobów pomiaru jakości życia przez samorzady wybranych krajów Unii Europejskiej i samorzady polskie,
- c) dokonanie wstępnej diagnozy potrzeb wybranych polskich samorządów w zakresie pomiaru jakości życia,
- d) sformułowanie kierunkowych wniosków dla budowy systemu pomiaru, który miałby szansę na szerokie wykorzystanie w polskich jednostkach samorządu.

Celem pracy jest opracowanie zestawu wskaźników służących analizie jakości życia mieszkańców polskich gmin i powiatów przystosowanych do implementacji w ramach systemu SAS w ramach 2-etapowego procesu badawczego.

Obecny etap badań realizuje wyżej sformułowany cel diagnostyczny (*realizacja do 15 grudnia 2007 roku*). Etap drugi ma konkretne cele wdrożeniowe: do (*realizacja do 15 grudnia 2008 roku*), a mianowicie:

- zaprojektowanie i przetestowanie systemu mierzenia jakości życia w gminach i powiatach,
- przygotowanie projektu i udostępnienie do wdrożenia w ramach pracy Grup Wymiany Doświadczeń (GWD) w ramach systemu SAS (do 30 kwietnia 2008 roku),
- nadzór nad testowym wdrożeniem w ramach GWD.

2. POMIAR JAKOŚCI ŻYCIA PRZEZ AGENDY UNII EUROPEJSKIEJ

2.1. Organizacja i zakres pomiaru

Badania jakości życia w ramach Urban Audit

1. **Głównym celem** programu Urban Audit jest ocena jakości życia na poziomie lokalnym oparta na obiektywnych i porównywalnych danych o miastach europejskich i jak dalej to zostanie wykazane zarówno w odniesieniu do **obiektywnej jakości życia** („warunków/poziomu życia”), jak i **jakości subiektywnej** (zadowolenie z życia i jego poszczególnych aspektów). Stworzenie tego typu bazy danych miało umożliwić lokalnym władzom i urzędnikom dokonywanie porównań danego miasta z innymi miastami w Europie. Szczegółowy opis tego badania jest opisany w raporcie T. Borysa „*Koncepcja wykorzystania wskaźników zrównoważonego rozwoju jako wskaźników „tła” dla sektorowych wskaźników usług badanych w Systemie Analiz Samorządowych (SAS)*”

Europejskie Badania Jakości Życia

2. Pierwsze **Europejskie Badania Jakości Życia** przeprowadzone zostały przez Fundację na rzecz Poprawy Warunków Życia i Pracy (ang. The European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions) – autonomiczny organ Unii Europejskiej powołany przez Komisję Europejską. Jej celem jest wspieranie procesu formułowania polityk dotyczących zagadnień społecznych i związanych z pracą. Główne obszary jej działania dotyczą:
  - zatrudnienia i warunków pracy,
  - równowagi pomiędzy życiem osobistym i zawodowym,
  - relacjom przemysłowym i partnerstwo oraz
  - spójności społecznej.
2. Działalność Fundacji koncertuje się na trzech podstawowych zadaniach:
  - monitorowanie i rozumienie zmian,
  - prowadzenie badań i
  - komunikowanie i dzielenie się ideami i doświadczeniami.

3. Pierwsze Europejskie Badania Jakości przeprowadzone zostało w 2003 roku. Objęto nim 28 państw - 27 członków UE oraz Turcję. Kraje te zostały podzielone na trzy grupy: 15 UE - tzw. „stara piętnastka”, 10 NMS – nowe kraje, dla których datę przystąpienia do UE ustalone na maj 2004r., ACC 3 - 3 kraje kandydujące wówczas do UE (Bułgaria, Rumunia i Turcja). Obecnie w bazie danych udostępnionej na stronie internetowej Fundacji znajdują się także dane dla Chorwacji. Znajduje się na niej także informacja, że kolejne badanie zostaną przeprowadzone w 2007r.
4. Koncepcja badania **jakości życia** została oparta na triadzie „**mieć, kochać, być**” (ang. having, loving and being). Na tej podstawie wyodrębnionych zostało **12 obszarów/dziedzin jakości życia**, tj.:
1) <i>zdrowie</i>	7) <i>mieszkalnictwo</i>
2) <i>zatrudnienie,</i>	8) <i>środowisko</i>
3) <i>ubóstwo dochodowe,</i>	9) <i>transport, komunikacja</i>
4) <i>edukacja,</i>	10) <i>bezpieczeństwo</i>
5) <i>rodzina,</i>	11) <i>czas wolny</i>
6) <i>partycypacja w życiu wspólnoty i w społeczeństwie,</i>	12) <i>satysfakcja z życia</i>

Informacje potrzebne do obliczenia wskaźników były zbierane poprzez wywiady przeprowadzane z mieszkańcami państw w ich własnych domach [First, 2007]. Informacje te zostały uzupełnione danymi statystycznymi. I prezentowane są w bazie danych EurLIFE.

2.2. Struktura wskaźników

1. W sumie wykorzystywanych jest 161 wskaźników¹. Ich układ w podziale na wymienione wcześniej dziedziny przedstawia tabela 2.1.

Tabela 2.1. Wskaźniki jakości życia dostępne w bazie danych EurLIFE

Dziedzina 1: ZDROWIE	Dziedzina 2: ZATRUDNIENIE
1. Oczekiwana długość życia w momencie urodzenia.	1. Stopa zatrudnienia.
2. Oczekiwana długość życia w wieku 65 lat.	2. Stopa bezrobocia.
3. Oczekiwana długość życia w zdrowiu nowonarodzonych.	3. Długotrwałe bezrobocie.
4. Umieralność noworodków	4. Stopa bezrobocia wśród młodzieży (w wieku 15 – 24 lat).

¹ <http://www.eurofound.europa.eu/areas/qualityoflife/eurlife/index.php> (12.12.2007)

<ol style="list-style-type: none"> 5. Zły stan zdrowia (procent osób, którzy określają stan swojego zdrowia jako zły, albo bardzo zły). 6. Przewlekłe choroby (procent osób, którym długotrwale choroby lub niepełnosprawność ogranicza aktywność). 7. Palenie papierosów (procent mieszkańców w wieku 15 lat i więcej, którzy regularnie palą papierosy). 8. Nadwaga (procent osób z nadwagą wyznaczaną za pomocą wskaźnika BMI). 9. Niedowaga (procent osób z niedowagą wyznaczaną za pomocą wskaźnika BMI). 10. Odległość od praktyki lekarskiej (procent mieszkańców mieszkających w odległości większej niż 20 minut od praktyki lekarskiej lekarz ogólny). 11. Odległość od szpitala - (procent mieszkańców mieszkających w odległości większej niż 20 minut od szpitala) 12. Praktyki lekarskie (liczba praktyk lekarskich na 100 000 mieszkańców) 13. Zadowolenie z krajowego systemu opieki zdrowia. 14. Jakość państwowych usług zdrowotnych (oceny mieszkańców). 15. Wydatki na służbę zdrowia jako procent PKB. 16. Wydatki na służbę zdrowia w przeliczeniu na 1 mieszkańca. 	<ol style="list-style-type: none"> 5. Uważający pracę za stresującą (procent zatrudnionych twierdzących, że ich praca zawsze lub często jest stresującą). 6. Wpływ na zadania wykonywane w pracach (procent zatrudnionych, którzy twierdzą, że w swojej pracy mogą wybierać, albo zmieniać: kolejność zadań, metody pracy, tempo pracy). 7. Nudząca praca (procent zatrudnionych, którzy twierdzą, że ich praca jest nie jest urozmaicona i jest nudna). 8. Krótkie terminy wykonywania zadań (procent pracowników, którzy często muszą wykonać co najmniej 75% swojej czasie w krótkim czasie). 9. Praca w trudnych, albo niebezpiecznych warunkach. 10. Wynikające z wykonywanej pracy ograniczenie czasu na życie rodzinne (procent zatrudnionych twierdzących, że wykonywana praca zabiera im czas przeznaczony na życie rodzinne) 11. Presja związana z wykonywaną pracą (procent zatrudnionych, którzy często lub zawsze zauważają, że ich partnerzy/rodzin ma dosyć presji związanej z pracą) 12. Zbyt męcząca praca (odsetek osób, którzy kilka razy w miesiącu lub kilka razy w tygodniu wracają do domu z pracy zbyt zmęczeni, aby wykonywać swoje domowe obowiązki). 13. Zadowolenie z pracy. 14. Znaczenie pracy (na 10-punktowej skali) 15. Prawdopodobieństwo utraty pracy (procent zatrudnionych, którzy uważają, że jest prawdopodobne, albo jest bardzo prawdopodobne, że w ciągu najbliższych 6 miesięcy stracą pracę). 16. Spodziewana sytuacja w pracy (procent zatrudnionych spodziewających się lepszej swojej sytuacji zawodowej w najbliższym roku). 17. Liczba godzin pracy na tydzień (średnia
---	---

	liczba godzin pracy z nadgodzinami, ale bez czasu dojazdu).
Dziedzina 3: UBÓSTWO DOCHODOWE	Dziedzina 4: EDUKACJA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Nierówność w dystrybucji dochodów (stosunek dochodów 20% osób o najwyższych dochodach do 20% osób o najniższych dochodach). 2. Wskaźnik Gini`ego (wskaźnik nierówności dochodowej przyjmujący wartości od 1 do 100) 3. Wskaźnik ubóstwa. 4. Ubóstwo dochodowe (procent mieszkańców żyjących w gospodarstwach, które mają problemy lub duże problemy, aby „związać koniec z końcem”. 5. Niemożność płacenia zaplanowanych rachunków (procent mieszkańców nie będących w stanie spłaca zaplanowanych rachunków – np. czynszu). 6. Niemożność płacenia za żywność – procent mieszkańców żyjących w gospodarstwach, w których brakuje pieniędzy na żywność. 7. Zadowolenie ze standardu życia. 8. Niezadowolenie z sytuacji finansowej. 9. Spodziewana sytuacja finansowa gospodarstwa domowego (procent osób spodziewających się, że sytuacja ich gospodarstwa rodzinnego ulegnie polepszeniu w najbliższym roku). 10. Pozostawanie w obszarze zagrożenia ubóstwem (procent mieszkańców poniżej granicy ubóstwa zdefiniowanej jako 60% mediany dochodów ekwiwalentnych w ciągu ostatnich lat). 11. Stopa ubóstwa (procent mieszkańców żyjących w gospodarstwach domowych, w których dochód ekwiwalentny jest poniżej 60% średnich dochodów ekwiwalentnych gospodarstw. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Umiejętność czytania. (oceniona w odniesieniu do średniej OECD). 2. Znajomość matematyki (oceniona w odniesieniu do średniej OECD).. 3. Wiedza (oceniona w odniesieniu do średniej OECD). 4. Skolaryzacja na poziomie szkoły średniej. 5. Skolaryzacja na poziomie uczelni wyższych. 6. Udział kobiet wśród studentów. 7. Uczestniczenie w szkoleniach lub kursach (procent osób, które w ciągu ostatniego roku brały udział w szkoleniu związanym z wykonywaną pracą trwającym co najmniej 5 dni). 8. Udział wydatków ze środków publicznych na edukację w PKB. 9. Jakość systemu edukacji (ocena dokonywana na skali od 0 do 1). 10. Zadowolenie z poziomu edukacji (ocena z własnego poziomu wykształcenia dokonywana na skali od 0 do 1).
Dziedzina 5: RODZINA	Dziedzina 6: PARTYCYPACJA W SPOŁECZEŃSTWIE
<ol style="list-style-type: none"> 1. Poziom rozwodów (liczba rozwodów na 100 nowych małżeństw) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kontakty z sąsiadami (procent mieszkańców w wieku 16 lat i więcej, którzy rozmawiają z

<ol style="list-style-type: none"> 2. Gospodarstwa domowe z jednym rodzicem (udział gospodarstw domowych z jednym rodzicem we wszystkich gospodarstwach domowych). 3. Jednoosobowe gospodarstwa. 4. Wiek, w którym się rodzi pierwsze dziecko (średni wiek kobiet rodzących pierwsze dziecko). 5. Dzieci pozamałżeńskie (procent dzieci rodzących się w związkach pozamałżeńskich we wszystkich porodach). 6. Zajmujący się chorymi, niepełnosprawnymi lub starszymi (udział osób w wieku produkcyjnym (16 – 65) zajmujący się osobami chorymi, niepełnosprawnymi lub starszymi w liczbie osób w wieku produkcyjnym ogółem). 7. Satysfakcja z życia rodzinnego. 8. Ranga rodziny (średnia ocena rangi rodziny na skali od 1 do 10). 9. Czujący się opuszczonymi przez rodzinę. 10. Zbyt obciążeni obowiązkami rodzinnymi (procent osób w wieku 18 lat i więcej, którzy uważają, że są zbyt obciążeni (niesprawiedliwie) obowiązkami rodzinnymi). 11. Wsparcie ze strony rodziny (procent osób, które co najmniej w trzech na cztery sytuacje uzyskują pomoc od członków rodziny). 12. Wskaźnik małżeństw (liczba małżeństw na 1000 mieszkańców). 13. Średni wiek w momencie zawierania pierwszego związku małżeńskiego. 	<p>sąsiadami częściej niż jeden raz na tydzień).</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Spotkania ze znajomymi i członkami rodziny (procent mieszkańców w wieku 16 lat i więcej, którzy częściej niż jeden raz w tygodniu spotykają się ze znajomymi lub członkami rodziny, z którymi nie mieszkają). 3. Udział w organizacjach (procent mieszkańców w wieku 16 lat i więcej, którzy są członkami jakiegokolwiek klubu, lokalnej grupy sąsiedzkiej itp.). 4. Udział w praktykach religijnych (Procent mieszkańców biorących udział w praktykach religijnych minimum co najmniej 1 raz w tygodniu). 5. Działalność w organizacjach religijnych (procent mieszkańców wieku 15 lat i więcej będących aktywnymi członkami lub pracujących w kościele lub innych organizacjach religijnych). 6. Działalność w politycznych lub charytatywnych organizacjach (partie polityczne, związki kobiet, związki zawodowe). 7. Korzystanie z Internetu. 8. Gospodarstwa domowe z dostępem do internetu. 9. Zaufanie do przedstawicieli demokracji (procent mieszkańców w wieku 15 lat i więcej, którzy ufają co najmniej dwóm z trzech państwowym instytucji: partiom politycznym, rządowi, parlamentowi). 10. Zaufanie do ludzi (zaufanie do ludzi określone na skali od 1 do 10). 11. Zadowolenie z życia społecznego. 12. Głosujący w ostatnich państwowych wyborach.
Dziedzina 7: MIESZKALNICTWO	Dziedzina 8: ŚRODOWISKO
<ol style="list-style-type: none"> 1. Osoby przypadające na 1 pomieszczenie. 2. Bark miejsca aby usiąść wokół domu (procent mieszkańców, którzy w swojego domu nie mają miejsca, aby usiąść – brak ogrodu, tarasu, itp.) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Odległość do bankomatu (procent mieszkańców w wieku 15 lat i więcej mieszkając w odległości 20 minut i mniej od bankomatu). 2. Odległość od kina (procent mieszkańców w

<ol style="list-style-type: none"> 3. Mieszkania bez toalety (osoby w mieszkaniach wewnętrznej toalety ze spółeczką). 4. Problemy z miejscem zakwaterowania (procent mieszkańców gospodarstwach borykających się z któryms z problemów: niedostatek miejsca, butwiejące drzwi, okna, podłogi, wilgoć). 5. Wynajem mieszkań (procent mieszkańców wyjmujących prywatne mieszkanie). 6. Pełna własność mieszkań (procent osób mieszkających w mieszkaniach bez hipoteki). 7. Osoby we własnych mieszkaniach z hipoteka. 8. Średni koszt mieszkania. Średni koszt mieszkania jako procent w przychodach gospodarstwa domowego. 9. Koszt mieszkania jako istotne obciążenie (procent osób w gospodarstwach domowych, którym członek rodziny wspominał, że utrzymanie mieszkania to duże obciążenie finansowe). 10. Osoby otrzymujące zasiłek mieszkaniowy. 11. Satysfakcja z mieszkania/domu. 	<p>wieku 15 lat i więcej mieszkając w odległości 20 minut i mniej od najbliższego kina).</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Odległość od sklepu lub supermarketu (procent mieszkańców w wieku 15 lat i więcej mieszkając w odległości 20 minut i mniej od najbliższego sklepu spożywczego lub supermarketu). 4. Odległość od najbliższej pielęgniarki lub przedszkola (procent mieszkańców w wieku 15 lat i więcej mieszkając w odległości 20 minut i mniej od najbliższej pielęgniarki lub przedszkola). 5. Odległość od najbliższej szkoły podstawowej (procent mieszkańców w wieku 15 lat i więcej mieszkając w odległości 20 minut i mniej od najbliższego szkoły podstawowej). 6. Odczuwalne zanieczyszczenie powietrza przez ruch uliczny i przemysł (procent mieszkańców, którzy twierdzą, że na ich terytorium występuje zanieczyszczenie powietrza powodowane ruchem ulicznym lub działalnością przemysłową). 7. Skargi na jakość wody pitnej (procent mieszkańców w wieku 15 lat i więcej, którzy mają wiele powodów do tego, aby skarżyć się na jakość wody w kranach). 8. Skargi na wywóz śmieci (procent mieszkańców w wieku 15 lat i więcej, którzy mają wiele powodów do tego, aby skarżyć się na wywóz śmieci). 9. Skargi na brak terenów zielonych (procent mieszkańców w wieku 15 lat i więcej, którzy mają wiele powodów do tego, aby skarżyć się na brak terenów zielonych). 10. Skargi na zniszczony krajobraz (procent mieszkańców w wieku 15 lat i więcej, którzy mają wiele powodów do tego, aby skarżyć się na zniszczony krajobraz). 11. Budynki w złym stanie (procent mieszkańców, którzy się zgadzają się z twierdzeniem, że budynki w ich okolicy są w złym stanie technicznym). 12. Obszary ze złą reputacją (procent mieszkańców w wieku 15 lat i więcej, którzy
---	---

	<p>się zgadzają lub silnie się zgadzają z tym, że obszar na którym mieszkają nie ma dobrej reputacji).</p> <p>13. Zadowolenie z miejsca, w którym się mieszka.</p>
Dziedzina 9: TRANSPORT, KOMUNIKACJA	Dziedzina 10: BEZPIECZEŃSTWO
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ogólna mobilność (pasażerowie korzystające z samochodów, autobusów, pociągów). 2. Gęstość sieci kolejowych (długość torów kolejowych na 1000 mieszkańców). 3. Własność samochodów (liczba pasażerów samochodów na 1000 mieszkańców). 4. Bezpieczeństwo na drogach – wypadki (liczba wypadków samochodowych, w których ludzie odnieśli obrażenia na 100 000 mieszkańców). 5. Bezpieczeństwo na drogach – ofiary śmiertelne (liczba wypadków samochodowych z ofiarami śmiertelnymi na 100 000 mieszkańców). 6. Czas dojazdu do pracy (procent osób, którym dojazd do pracy lub na studia zajmuje mniej niż 20 minut). 7. Odległość do najbliższego przystanku komunikacji publicznej (procent osób, którzy mieszkają w odległości 20 minut lub mniej od najbliższego przystanku komunikacji publicznej). 8. Skargi na transport publiczny (procent mieszkańców w wieku 15 lat i więcej, którzy mają wiele powodów do tego, aby skarżyć się na transport publicznych). 9. Jakość transportu publicznego (średnia ocena transportu publicznego na skali od 1 do 10). 10. Gospodarstwa domowe, których nie stać na samochód (procent gospodarstw domowych, które nie mają samochodu na prywatny użytek ponieważ nie stać ich na to). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kradzież i rabunek (procent mieszkańców w wieku 16 lat i więcej, którym w danym roku skradziono samochód, motocykl, rower lub inną własność łącznie z użyciem siły lub groźbami, że zostanie użyta siła). 2. Włamania w ostatnim roku (procent mieszkańców w wieku 16 lat i więcej, do których się włamano) 3. Włamania w ciągu ostatnich 5 lat (procent gospodarstw domowych, których członkowie zostali dotknięci napadem lub włamaniem). 4. Napastowanie seksualne (procent kobiet w wieku 16 lat i więcej, które w minionym roku doświadczyły napastowania na tle seksualnym (gwałty, próby gwałtów, napaści n tle seksualnym, nieprzyzwoite zachowanie). 5. Napady i pogroźki (procent mieszkańców w wieku 16 lat i więcej, którzy zostali napadnięci lub straszenie w taki sposób, że czuli się zagrożeni) 6. Korupcja. (procent mieszkańców w wieku 16 lat i więcej, którzy byli w sytuacji, w której urzędnik państwowy oczekiwał od nich wręczenia łapówki za wykonanie swoich obowiązków). 7. Oszustwa konsumenckie (procent mieszkańców w wieku 16 , którzy byli ofiarami oszustw konsumenckich). 8. Przepięstwa i wandalizm (Procent mieszkańców, którzy informują o wandalizmie i przestępstwach w okolicy). 9. Wandalizm i kradzieże w okolicy (procent mieszkańców w wieku 15 lat i więcej, którzy uważają że wandalizm i kradzieże to w ich okolicy duży problem) 10. Obawa prze włamaniami (procent mieszkańców, którzy sądzą, że jest

	<p>zagrożenie, że w ciągu najbliższych 12 miesięcy ktoś będzie próbował się włamać do ich mieszkania/domu).</p> <p>11. Zagrożenie związane ze spacerowaniem w nocy (procent mieszkańców w wieku 18 lat i więcej, którzy uważają, że przebywanie na zewnątrz w nocy wiąże się z niebezpieczeństwem).</p> <p>12. Odległość do najbliższego posterunku policji (procent mieszkańców w wieku 15 lat i więcej mieszkających w odległości mniejszej niż 20 minut na piechotę od najbliższego posterunku policji).</p> <p>13. Zaufanie do policji (procent mieszkańców w wieku 15 lat i więcej, którzy ufają policji).</p> <p>14. Zaufanie do wymiaru sprawiedliwości procent mieszkańców w wieku 15 lat i więcej, którzy ufają policji)</p> <p>15. Zadowolenie z pracy policji (procent mieszkańców, którzy uważają, że policja dobrze działa).</p>
<p>Dziedzina 11: CZAS WOLNY</p>	<p>Dziedzina 12: SATYSFAKCJA Z ŻYCIA</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Czas poświęcany rodzinie (procent mieszkańców, którzy rodzinie poświęcają odpowiednią lub zbyt dużą ilość czasu). 2. Czas przeznaczony na sport (procent osób w wieku 15 lat i więcej, którzy zaliczają sport i aktywność fizyczną do trzech dziedzin, na który przeznaczana jest przez nich największa ilość czasu wolnego). 3. Czas przeznaczany na kontakty społeczne (procent mieszkańców, którzy na kontakty społeczne (poza rodziną) poświęcają odpowiednią lub zbyt dużą ilość czasu 4. Czas przeznaczony na kulturę (procent osób w wieku 15 lat i więcej, którzy zaliczają kulturę do trzech dziedzin, na który przeznaczana jest przez nich największa ilość czasu wolnego). 5. Czas przeznaczany na relaks procent osób w wieku 15 lat i więcej, którzy zaliczają relaks do trzech dziedzin, na który przeznaczana jest przez nich największa ilość czasu wolnego). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ocena systemu politycznego (ocena systemu politycznego na skali od 1 do 10). 2. Wskaźnik postrzegania korupcji (ocena stopnia korupcji na skali od 1 do 10). 3. Członkowie grup dyskryminowanych (procent mieszkańców określających siebie jako członków grup dyskryminowanych). 4. Jakość usług socjalnych (ocena jakości pracy państwowego systemu opieki socjalnej na skali od 1 do 10). 5. Napięcia pomiędzy bogatymi a biednymi (procent mieszkańców wieku 18 lat i więcej, którzy uważają że istnieją liczne napięcia pomiędzy bogatymi i biednymi). 6. Napięcia pomiędzy młodymi a starszymi (procent mieszkańców wieku 18 lat i więcej, którzy uważają że istnieją liczne napięcia pomiędzy młodymi i starszymi) 7. Napięcia pomiędzy pracownikami a szefami (procent mieszkańców wieku 18 lat i więcej, którzy uważają że istnieją liczne napięcia

<ol style="list-style-type: none"> 6. Czas przeznaczany na wolontariat lub działalność polityczną (procent mieszkańców, którzy na wolontariat lub działalność polityczną poświęcają odpowiednią lub zbyt dużą ilość czasu). 7. Oglądanie TV. Procent mieszkańców, którzy przeznaczają na oglądanie TV więcej niż 2 godziny dziennie). 8. Zainteresowanie sportem wśród młodych (procent młodych ludzi w wieku 16 – 25 lat, którzy regularnie uprawiają sport w czasie wolnym). 9. Zainteresowanie multimediami wśród młodych (procent młodych ludzi w wieku 16 – 25 lat, którzy regularnie oglądają TV, słuchają muzyki, używają komputera, grają w gry video w czasie wolnym). 10. Zainteresowanie rozrywkami poza domem wśród młodych (procent młodych ludzi w wieku 16 – 25 lat, którzy regularnie chodzą do kina, robią zakupy, jeżdżą na rowerze, spacerują lub chodzą na tańce w czasie wolnym). 11. Zainteresowanie młodzieży działalnością artystyczną (procent młodych ludzi w wieku 16 – 25 lat, którzy regularnie grają na instrumentach muzycznych lub malują w czasie wolnym). 12. Zainteresowanie młodych działalnością pomocniczą (procent młodych ludzi w wieku 16 – 25 lat, którzy regularnie pomagają innym, pomagają wokół domu w wolnym czasie). 13. Czytelność wśród młodych (procent młodych ludzi w wieku 16 – 25 lat, którzy regularnie czytają książki w wolnym czasie). 14. Zadowolenie z ilości wolnego czasu (Ocena zadowolenia z ilości wolnego czasu na skali od 1 do 6). 15. Znaczenie wolnego czasu (Ocena rangi wolnego czasu na skali od 1 do 10). 16. Zbyt mało wolnego czasu na zainteresowania i hobby (procent mieszkańców w wieku 18 lat i więcej, którzy mają za mało czasu na hobby i 	<p>między pracownikami a szefami).</p> <ol style="list-style-type: none"> 8. Napięcia między grupami etnicznymi (procent mieszkańców wieku 18 lat i więcej, którzy uważają że istnieją liczne napięcia między grupami etnicznymi). 9. Ludzie starający się wykorzystać [odnosić korzyści] (ocena na skali od 0 „większość ludzi chce wykorzystywać” do 10 „większość ludzi chce być fair”). 10. Ludzie starający się być pomocni (ocena na skali od 0 do 10). 11. Optymizm (procent mieszkańców w wieku 18 lat i więcej, którzy twierdzą, że optymistycznie spoglądają w przyszłość). 12. Zadowolenie z życia (procent mieszkańców zadowolonych z życia). 13. Szczęście (ocena na skali od 1 do 10).
---	--

zainteresowania).	
-------------------	--

Źródło: opracowanie własne na podstawie:

<http://www.eurofound.europa.eu/areas/qualityoflife/eurlife/index.php> (12.12.2007)

3. POMIAR JAKOŚCI ŻYCIA NA POZIOMIE KRAJU

3.1. Pomiar jakości życia w diagnozach społecznych

3.1.1. Organizacja i zakres pomiaru

1. Najbardziej reprezentatywnym obecnie w Polsce badaniem obiektywnej i subiektywnej jakości życia są diagnozy społeczne o „warunkach i jakości życia Polaków”. Jest określane jako badanie niezależne.
2. **Organizatorem** projektu „Diagnoza społeczna” jest Rada Monitoringu Społecznego (RMS), która opracowuje koncepcję badań i logistykę; RMS i grupa ekspertów dokonuje analizy danych i przygotowuje raporty o nazwie: *Diagnoza społeczna – warunki i jakość życia Polaków*.
3. **Badania** jakości życia mają charakter panelowy, tzn. w kolejnych rundach uczestniczą wszystkie dostępne gospodarstwa domowe z poprzedniej rundy plus gospodarstwa z nowej reprezentatywnej próby.
4. Dotychczasowe **doświadczenia** to cztery rundy badania przeprowadzone w latach: 2000, 2003, 2005 i 2007. Ich wyniki ukazały się w czterech raportach: aktualny raport - *J. Czapiński, T. Panek, Diagnoza społeczna – warunki i jakość życia Polaków, wyd. Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania, Warszawa 2007* (w przygotowanie wydanie książkowe raportu).
5. **Badania terenowe** w każdej rundzie przeprowadzane są w marcu przez zawodowych ankierów GUS przy organizacyjnym nadzorze nad badaniem ankietowym przez Biuro Badań i Analiz Statystycznych przy Polskim Towarzystwie Statystycznym.
6. **Organizacja badań** przewiduje wykorzystanie 2 kwestionariuszy ankietowych. Cele, treść oraz ogólna charakterystykę tych kwestionariuszy przedstawia poniższe zestawienie (tabela 3.1.):

Tabela 3.1. Zestawienie porównawcze pomiaru jakości życia w badaniach ankietowych *Diagnozy społecznej*

JAKOŚĆ ŻYCIA	
OBIEKTYWNA jakość życia („warunki życia”; „poziom życia”)	SUBIEKTYWNA jakość życia
I –kwestionariusz gospodarstwa domowego „Warunki życia gospodarstw domowych”	II –kwestionariusz indywidualny „Jakość życia i styl życia poszczególnych członków gospodarstwa domowego”
Cel: ankietowe sięgnięcie do opinii i zachowań gospodarstw domowych (GD)	Cel: ankietowe sięgnięcie do opinii i zachowań osób gospodarstw domowych – ich postaw, stanu ducha i zachowań

<p>Wypełnianie: kwestionariusz wypełniany przez ankietera poprzez wywiad z przedstawicielem GD (najlepiej zorientowanego)</p>	<p>Wypełnianie: samowypełnianie kwestionariusza przez wszystkich dostępnych członków badanego GD (ukończone 16 lat)</p>
<p>Zakres dziedzinowy kwestionariusza:</p> <ul style="list-style-type: none"> – łącznie (od pkt. 4- <i>Aktywność zawodowa</i> łącznie) 100 pytań ankietowych <p>I. Część wprowadzająca:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Charakterystyka GD. 2. Informacje o przeprowadzonym wywiadzie. 3. Skład GD. <p>II. Część dotycząca obiektywnej jakości życia:</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Aktywność ekonomiczna członków GD w wieku 15 lat i więcej (35 pytań) 5. Wyżywienie (2 pytania). 6. Zasobność materialna GD (12 pytań). 7. Warunki mieszkaniowe (7 pytań). 8. Pomoc społeczna. (2 pytań). 9. Kształcenie. (6 pytań). 10. Kultura i wypoczynek(5 pytań). 11. Ochrona zdrowia. (13 pytań). 12. Sytuacja dochodowa i sposób gospodarowania dochodami. (11 pytań). 13. Telefon, komputer i Internet (6 pytań). 14. Ekologia (1pytanie). 	<p>Zakres dziedzinowy kwestionariusza:</p> <ul style="list-style-type: none"> – łącznie 139 pytań ankietowych: <p>I. Część wprowadzająca:</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikacja GD i osoby; – wyjaśnienie czego kwestionariusz dotyczy; – jak formułować możliwe odpowiedzi; – podkreślenie potrzeby samodzielnego („nie wspomaganego”) wypełniania kwestionariusz ankiety; – instrukcja wypełniania ankiety. <p>II. Część dotycząca subiektywnej jakości życia: pytania o^o:</p> <p>A. Wynikową subiektywną jakość życia:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Poziom szczęścia (pyt. 39) 2. Udanosć życia w ostatnim roku i od czego stopień udanosci zależał (w pytaniu jest zastrzeżenie – biorąc to o co wcześniej pytano czy miniony rok należał do udanych) (pyt. 59-60) 3. Warunki szczęśliwego/udanego życia (max.3 wartości) (pyt.2). 4. System wartości: <ul style="list-style-type: none"> – przekonania i postawy – np. czy lubię mieć rzeczy, których inni mogliby mi zazdrościć - łącznie 14 stwierdzeń diagnostycznych) (pyt. 50); – ocena zachowań- np. czy obchodzi nas, że ktoś płaci podatki mniejsze niż powinien – łącznie 6 zachowań) (pyt. 70); – wartość demokracji (pyt. 71); – cechy najważniejsze w pracy zawodowej (12 cech – 3 max.) (pyt. 106); – możliwości godzenia pracy zawodowej z obowiązkami rodzinnymi (pyt. 107); 5. Ocenę dotychczasowego życia i wpływu transformacji na życie (pyt. 3 i 4 i powtórzenie przy pyt. 54-55) i o ocenę powodzenia tej transformacji (pyt. 51); 6. Czucie się kochanym/ną i darzonym/ną zaufaniem (pyt. 42). 7. Siłę pragnienia życia (pyt. 45). <p>B. Dobrostan (część obiektywna i subiektywna jest pomieszana np. wykształcenie rodziców):</p> <ol style="list-style-type: none"> 8. Stopień zadowolenia z poszczególnych dziedzin życia (22 dziedziny) (pyt. 61); 9. Poziom zaufania do instytucji (banków, towarzystw ubezpieczeń na życie itp. – 6 kategorii) (pyt. 108) <p>w minionym roku:</p> <ol style="list-style-type: none"> 10. Zjawiska stresogenne (porady u psychiatry, problemy

	<p><i>z alkoholem, narkotykami, śmierć bliskiej osoby, brak pracy, awansu, problemy w pracy, kradzież, napad, włamanie, oskarżenie, kolizje drogowe, dyskryminacja, choroba itp.) (pyt. 75-98).</i></p> <p>11. <i>Odczucia i zachowania z ostatniego miesiąca odnośnie (pyt. 49):</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>wyglądu/wizerunku fizycznego;</i> - <i>zapału do pracy,</i> - <i>jakości snu,</i> - <i>szybkości męczenia się,</i> - <i>jakości apetytu,</i> - <i>skale martwienia się o swoje zdrowie.</i> - <i>skale zainteresowania się seksem.</i> <p>12. <i>Jakość relacji ze współmałżonkiem, dziećmi i starszym pokoleniem (pyt.5-16)</i></p> <p>13. <i>Warunków w miejscu zamieszkania (zatoczenie, bezpieczeństwo, relacje z sąsiadami) (pyt. 22-24)</i></p> <p>14. <i>Utrudnień związanych ze stanem zdrowia (pyt. 25-26)</i></p> <p>15. <i>Stresu związanego ze kontaktowaniem się z urzędem (pyt. 27-30)</i></p> <p>16. <i>Odległość miejsca dzieciństwa (pyt.31)</i></p> <p>17. <i>Aktywność obywatelską i duchową:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>udział w wyborach samorządowych (pyt. 32);</i> - <i>angażowanie się w działania na rzecz społ .lokalnej w okresie ostatnich 2 lat (pyt. 52)</i> - <i>podpisanie petycji, protestu itp. (pyt.99)</i> - <i>udział, przygotowanie i aktywność w zebraniu publicznym w ostatnim roku (pyt. 62 -64);</i> - <i>przynależność do grup (udział w stowarzyszeniach, partiach, grupach religijnych itp.) (pyta. 68- 69)</i> - <i>uprawianie praktyk religijnych (ich częstotliwość) (pyt. 43).</i> <p>18. <i>Ochrona zdrowia:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>stan zdrowia fizycznego w minionym miesiącu (pyt. 53),</i> - <i>dostępność do służby zdrowia (pyt. 40);</i> - <i>utrudnienia związane ze stanem zdrowia (pyt. 25-26)</i> <p>19. <i>Stan zdrowia psychicznego –</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>o częstość stanów depresyjnych (załamania, myśli samobójczych) (pyt. 41);</i> - <i>o uzależnienia: palenie papierosów (pyt. 56-58)</i> <p>20. <i>Jakość relacji z innymi ludźmi:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>warunków i relacji w pracy (pyt. 19-21);</i> - <i>relacje przyjaźni (ile osób zaliczanych jest do grona przyjaciół) (pyt.44);</i> - <i>poczucie „niechcianego” osamotnienia (pyt. 47));</i> - <i>poziom zaufania do innych ludzi (pyt. 65);</i> - <i>ocenę kontaktów międzyludzkich (elementów</i>
--	--

	<p>pozytywnych i negatywnych) (pyt. 66)</p> <p>21. Sposoby radzenia sobie z kłopotami/trudnymi sytuacjami życiowymi (pyt. 46).</p> <p>22. Sposób spędzania wolnego czasu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - oglądanie telewizji (czas) (pyt. 74) <p>23. Kształcenie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wykształcenie ojca/matki lub głównego opiekuna, gdy miałeś/aś 14 lat (pyt. 48)). - zamiar i długość kształcenia się z granicą (w okresie 2 najbliższych lat) (pyt. 1004-1005) <p>24. Funkcjonowanie na rynku pracy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zamiar i długość wyjazdu za granicę, aby tam pracować i warunki podjęcia tam pracy (pyt. 102-103; pyt. 118); <p>bezrobotni w latach 2000-2007</p> <ul style="list-style-type: none"> - czas i przyczyna statusu bezrobotnego (pyt. 100-101); <p>dla pracujących w latach 2000-2007:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rodzaj pracy wykonywanej (pyt. 109), - stopień wykorzystania w pracy kwalifikacji (pyt. 110) - zmiany na stanowisku oraz awanse lub degradacje w głównym miejscu pracy (pyt. 111-113); <p>zmieniających pracę w latach 2000-2007:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ilość, motyw i skutki (zmiana zawodu, miejsca zamieszkania) zmian miejsca pracy (pyt. 123-126); <p>nie pracujący zawodowo w latach 2000-2007:</p> <ul style="list-style-type: none"> - powody nie pracowania (pyt. 127) - warunki podjęcia pracy w kraju (pyt. 127-128) <p>dla obecnie pracujących:</p> <ul style="list-style-type: none"> - czas dojazdu i odległość do pracy (pyt. 114-115); - ubezpieczenie grupowe w pracy (pyt. 116); - możliwość zmiany warunków pracy (np. wyjście z pracy co najmniej na godzinę) (pyt. 117) <p>dla obecnie pracujących- nie emerytów:</p> <ul style="list-style-type: none"> - uczestnictwo w dod. zab. emeryt. i jakim oraz co uzależnia to uczestnictwo (pyt. 119 – 122) <p>C. Dobrobyt:</p> <p>25. Sytuację materialno-finansową – ogólnie (pyt. 38), w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> - stałość źródła dochodów (pyt. 17-18); <p>w ostatnim roku:</p> <ul style="list-style-type: none"> - podjęcie lepiej płatnej lub dod. pracy, - zainwestowanie swoich pieniędzy, - zdobycie nowych kwalifikacji lub umiejętności z myślą o możliwości lepszych zarobków (pyt. 34-37); <p>z ostatnich 3 miesięcy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - własny średni dochód miesięczny netto za 2 lata:
--	--

	<p>– <i>spodziewany średni dochód miesięczny netto</i></p> <p>22. <i>Korzystanie z komputera (pyt. 67); dla tych co korzystają – czas korzystania, gdzie korzysta się, czemu poświęcony jest ten czas itp. (pyt. 129 – 132)</i></p> <p>23. <i>Korzystanie z Internetu; dla tych co korzystają – czas korzystania, z kim nawiązywany jest kontakt itp. (pyt. 133 – 137)</i></p> <p>24. <i>Używanie telefonu komórkowego (pyt. 33); dla tych co korzystają – częstotliwość połączeń w ciągu dnia; z kim były połączenia ((pyt. 138 – 139).</i></p>

a) pogrupowanie tematyki pytań zawartych w *Diagnozie* ma charakter autorski i tylko zawiązuje do zapisów zawartych w *Diagnozie*

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Diagnoza 2007]

7. W ciągu siedmiu lat realizacji programu badań przeprowadzone diagnozy społeczne jakości życia wzmacniały swoją reprezentatywność. Istotnie bowiem zwiększyły się wielkości prób zarówno gospodarstw domowych, jak i indywidualnych respondentów. Ilustruje to poniższe zestawienie (tabl. 3.2.)

Tabela 3.2. Zmiany liczby ankiet w badaniu jakości życia w diagnozach społecznych w latach 2000-2007

Lata	I –kwestionariusz gospodarstwa domowego „Warunki życia gospodarstw domowych”	II –kwestionariusz indywidualny „Jakość życia i styl życia poszczególnych członków gospodarstwa domowego”
	liczba ankiet	
2000	3 005 (=100%)	6 625 (=100%)
2003	3 953 (131%)	9 588 (145%)
2005	3 910 (99%)	8 821 (133%)
2007	5 532 (184%)	12 641 (191%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Diagnoza 2007]

Panelowy charakter badań pozwolił na relatywnie wysoki poziom „ciągłości” próby. Z pierwotnej próby (z roku 2000) w 2007 roku udało się wykonać badania w **48%** tych samych GD i **45%** tych samych członków GD. Z

pierwotnej próby (z roku 2000) w 2007 roku udało się wykonać badania z udziałem **39 %** tych samych indywidualnych respondentów w

3.1.2. Struktura wskaźników

1. Łącznie w *Diagnozie* jest wykorzystanych jest 239 wskaźników będących kwantyfikacją tej samej liczby pytań ankietowych (z pominięciem pytań zawartych w częściach wprowadzająco-instruktażowych; 100 wskaźników dotyczy jakości obiektywnej i 139 – subiektywnej;
2. Przy pomiarze wartości wskaźników jakości obiektywnej („warunków/poziom u życia”), jak i wskaźników jakości subiektywnej wykorzystywane są na ogół słabe skale pomiaru: nominalne – odpowiedzi „tak” lub „nie” lub „nie dotyczy”/”nie mam zdania”, bądź bardziej rozbudowane skale rangowe, np. „wspaniałe”, „udane”, „dosyć dobre”, „ani dobre ani złe/neutralne”, „niezbyt udane”, „nieszczęśliwe”, „okropne”. Wykorzystywane w *Diagnozie* skale pomiarowe przyporządkowane poszczególnym dziedzinom jakości życia przedstawia tabela 3.3.

Tabela 3.3. Wskaźniki jakości życia i wykorzystywane skale pomiarowe w *Diagnozie Społecznej*

JAKOŚĆ ŻYCIA			
OBIEKTYWNA jakość życia („warunki życia”; „poziom życia”)		SUBIEKTYWNA jakość życia	
Dziedzina/wskaźniki	Skale pomiarowe	Dziedzina/wskaźniki	Skale pomiarowe
Aktywność ekonomiczna członków GD w wieku 15 lat i więcej (35 pytań)	ilość Nominalna -Tak - Nie	A. Wynikową subiektywną jakość życia:	
Wyżywienie (2 pytania).	Nominalna -Tak - Nie Rangowa – 3 pkt	Poziom szczęścia (pyt. 39)	Rangowa – 4 pkt
Zasobność materialna GD (12 pytań).	Nominalna -Tak - Nie; 6 pkt Rangowa – 3 pkt	Udaność życia w ostatnim roku (pyt. 59) Od czego stopień udaności zależał (pyt.60)	Nominalna -Tak - Nie Nominalna – 4 wartościowa
Warunki mieszkaniowe (7 pytań).	Nominalna -Tak - Nie; 4 pkt Rangowa – 7 pkt; 3 pkt	Warunki szczęśliwego/udanego życia (max.3 wartości) (pyt.2).	Nominalna – 14 wartościowa
Pomoc społeczna. (2 pytań).	Nominalna -Tak - Nie;	System wartości: przekonania i postawy (pyt. 50);	Połączenie skali nominalnej – 14 wartościowej ze

			skala rangową – 7 pkt
Kształcenie. (6 pytań).	Rangowa – 3 pkt; 6 pkt; Nominalna – Tak – Nie;	System wartości: ocena zachowań (pyt. 70);	Połączenie skali nominalnej – 6 wartościowej ze skalą rangową – 5 pkt
Kultura i wypoczynek(5 pytań).	Nominalna – Tak – Nie – Nie dotyczy; Rangowa – 3 pkt; 6 pkt	System wartości: wartość demokracji (pyt. 71);	skala rangową – 5 pkt
Ochrona zdrowia. (13 pytań).	Nominalna – Tak – Nie; 5 pkt wartość Rangowa – 3 pkt; 5 pkt	System wartości: cechy najważniejsze w pracy zawodowej (12 cech – 3 max.) (pyt. 106);	Połączenie skali nominalnej – wartościowej ze skalą rangową – 5 pkt
Sytuacja dochodowa i sposób gospodarowania dochodami. (11 pytań).	wartość Rangowa – 3 pkt; 5 pkt; 9 pkt Nominalna – Tak – Nie;	System wartości: możliwości godzenia pracy zawodowej z obowiązkami rodzinnymi (pyt. 107);	Skala rangowa – 4 pkt
Telefon, komputer i Internet (6 pytań).	Nominalna 5 pkt; 11 pkt; 8 pkt Ilość; Rangowa – 9 pkt	Ocenę dotychczasowego życia i wpływu transformacji na życie (pyt. 3 i 4) i powtórzenie przy pyt. 54-55 i o ocenę powodzenia tej transformacji (pyt. 51);	Skala rangowa – 7 pkt i skala mieszana Skala nominalna – Tak – Nie; Skala rangowa – 5 pkt Skala mieszana – 3 pkt
Ekologia (1pytanie).	Rangowa – 5 pkt	Czucie się kochanym/ną i darzonym/ną zaufaniem (pyt. 42).	Skala nominalna – Tak – Nie
		Siłę pragnienia życia (pyt. 45).	Skala rangowa – 9 pkt
		Stopień zadowolenia z poszczególnych dziedzin życia (22 dziedziny) (pyt. 61);	Skala rangowa – 7 pkt
		Poziom zaufania do instytucji (banków, towarzystw ubezpieczeń na życie itp. – 6 kategorii) (pyt. 108)	Skala nominalna – Tak – Nie –nie mam zdania
		w minionym roku: zjawiska stresogenne (porady u	Skala nominalna – Tak – Nie –Nie

		psychiatry, problemy z alkoholem, narkotykami, śmierć bliskiej osoby, brak pracy, awansu, problemy w pracy, kradzież, napad, włamanie, oskarżenie, kolizje drogowe, dyskryminacja, choroba itp.) (pyt. 75-98).	
		Odczucia i zachowania z ostatniego miesiąca odnośnie (pyt. 49): <ul style="list-style-type: none"> - wyglądu/wizerunku fizycznego; - zapału do pracy, - jakości snu, - szybkości męczenia się, - jakości apetytu, - skalę martwienia się o swoje zdrowie. - skalę zainteresowania się seksem. 	Skala rangowa – 4 pkt
		Jakość relacji ze współmałżonkiem, dziećmi i starszym pokoleniem (pyt.5-16)	Skala rangowa – 4 pkt (w tym - Nie dotyczy)
		Warunków w miejscu zamieszkania (zatoczenie, bezpieczeństwo, relacje z sąsiadami) (pyt. 22-24)	Skala rangowa – 3 pkt
		Utrudnień związanych ze stanem zdrowia (pyt. 25-26)	Skala rangowa – 3 pkt
		Stresu związanego ze kontaktowaniem się z urzędem (pyt. 27-30)	Skala rangowa – 3 pkt
		Odległość miejsca dzieciństwa (pyt.31)	Skala rangowa – 3 pkt
		Aktywność obywatelską i duchową: <ul style="list-style-type: none"> - udział w wyborach samorządowych (pyt. 32); - angażowanie się w działania na rzecz społ .lokalnej w okresie ostatnich 2 lat (pyt. 52) - podpisanie petycji, protestu itp. (pyt.99) - udział, przygotowanie i aktywność w zebraniu publicznym w ostatnim roku (pyt. 62 -64); - przynależność do grup 	Skala nominalna – Tak – Nie Skala nominalna – Tak – Nie Skala nominalna – Tak – Nie Skala nominalna – Tak – Nie Skala nominalna –

		(udział w stowarzyszeniach, partiach, grupach religijnych itp.) (pyta. 68-69) – uprawianie praktyk religijnych (ich częstotliwość) (pyt. 43).	Tak (3 pkt gradacja Tak) – Nie Tak - Nie 0 (< niż 1) i częstość (> niż 1)
		Ochrona zdrowia: – stan zdrowia fizycznego w minionym miesiącu (pyt. 53), – dostępność do służby zdrowia (pyt. 40); – utrudnienia związane ze stanem zdrowia (pyt. 25-26)	Skala rangowa – 3 pkt Skala nominalna – Tak – Nie Skala rangowa – 3 pkt
		Stan zdrowia psychicznego – o częstość stanów depresyjnych (załamania, myśli samobójczych) (pyt. 41); – o uzależnienia: palenie papierosów (pyt. 56-58)	Skala rangowa – 4 pkt Skala nominalna – Tak – Nie i mieszana na poziomie II
		Jakość relacji z innymi ludźmi: – warunków i relacji w pracy (pyt. 19-21); – relacje przyjaźni (ile osób zaliczanych jest do grona przyjaciół) (pyt.44); – poczucie „niechcianego” osamotnienia (pyt. 47)); – poziom zaufania do innych ludzi (pyt. 65); – ocenę kontaktów międzyludzkich (elementów pozytywnych i negatywnych) (pyt. 66)	Skala rangowa – 4 pkt (w tym – nie dotyczy) Ilość Skala nom. – Tak – Nie Skala rangowa – 4 pkt Skala rangowa – 5 pkt.
		Sposoby radzenia sobie z kłopotami/trudnymi sytuacjami życiowymi (pyt. 46).	Skala nominalna – 8 pkt
		Sposób spędzania wolnego czasu: – oglądanie telewizji (czas) (pyt. 74)	Skala rangowa – 6 pkt.
		Kształcenie:	

		<ul style="list-style-type: none"> - wykształcenie ojca/matki lub głównego opiekuna, gdy miałeś/aś 14 lat (pyt. 48)). - zamiar i długość kształcenia się z granicą (w okresie 2 najbliższych lat) (pyt. 104-105) 	<p>Skala rangowa – 8 pkt.</p> <p>Skale mieszane</p>
		<p>Funkcjonowanie na rynku pracy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zamiar i długość wyjazdu za granicę, aby tam pracować i warunki podjęcia tam pracy (pyt. 102-103; pyt. 118); <p>bezrobotni w latach 2000-2007</p> <ul style="list-style-type: none"> - czas i przyczyna statusu bezrobotnego (pyt. 100-101); <p>dla pracujących w latach 2000-2007:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rodzaj pracy wykonywanej (pyt. 109), - stopień wykorzystania w pracy kwalifikacji (pyt. 110) - zmiany na stanowisku oraz awanse lub degradacje w głównym miejscu pracy (pyt. 111-113); <p>zmieniających pracę w latach 2000-2007:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ilość, motywy i skutki (zmiana zawodu, miejsca zamieszkania) zmian miejsca pracy (pyt. 123-126); <p>nie pracujący zawodowo w latach 2000-2007:</p> <ul style="list-style-type: none"> - powody nie pracowania (pyt. 127) - warunki podjęcia pracy w kraju (pyt. 127-128) <p>dla obecnie pracujących:</p> <ul style="list-style-type: none"> - czas dojazdu i odległość do pracy (pyt. 114-115); 	<p>Skale mieszane</p> <p>Skala nominalna – Tak – Nie i 9 pkt</p> <p>Skala nominalna 11 pkt</p> <p>Skala rangowa – 4 pkt</p> <p>Ilość i skala nom. – Tak – Nie</p> <p>Ilość; skala nom.- 4 pkt; skala nom. – Tak – Nie</p> <p>skala nom. – 11 pkt. skale nom. 11pkt i 8 pkt</p> <p>Ilość</p>

		<ul style="list-style-type: none"> - ubezpieczenie grupowe w pracy (pyt. 116); - możliwość zmiany warunków pracy (np. wyjście z pracy co najmniej na godzinę) (pyt. 117) <p>dla obecnie pracujących- nie emerytów:</p> <ul style="list-style-type: none"> - uczestnictwo w dod. zab. emeryt. i jakim oraz co uzależnia to uczestnictwo (pyt. 119 – 122) 	<p>skala nom. - Tak – Nie</p> <p>skala nom. - Tak – Nie</p> <p>skale nom. - Tak – Nie</p>
		<p>Sytuację materialno-finansową – ogólnie (pyt. 38), w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> - stałość źródła dochodów (pyt. 17-18); 	<p>Skala rang. 7 pkt</p> <p>Skala rang. 4 i 3 pkt</p>
		<p>w ostatnim roku:</p> <ul style="list-style-type: none"> - podjęcie lepiej płatnej lub dod. pracy, - zainwestowanie swoich pieniędzy, - zdobycie nowych kwalifikacji lub umiejętności z myślą o możliwości lepszych zarobków (pyt. 34-37); 	<p>Skala nom. Tak - Nie</p>
		<p>z ostatnich 3 miesięcy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - własny średni dochód miesięczny netto (pyt. 72) 	<p>wartość</p>
		<p>za 2 lata:</p> <ul style="list-style-type: none"> - spodziewany średni dochód miesięczny netto (pyt. 73) 	<p>wartość</p>
		<p>Korzystanie z komputera (pyt. 67); dla tych co korzystają – czas korzystania, gdzie korzysta się, czemu poświęcony jest ten czas itp. (pyt. 129 – 132)</p>	<p>Skala nom. Tak – Nie</p> <p>Ilość 2 skala nom. 6 pkt i 5 pkt</p>
		<p>Korzystanie z Internetu; dla tych co korzystają – czas korzystania, z kim nawiązywany jest kontakt itp. (pyt. 133 – 137)</p>	<p>Ilość; Skala nom. Tak – Nie Skale mieszane</p>

		Używanie telefonu komórkowego (pyt. 33); dla tych co korzystają – częstotliwość połączeń w ciągu dnia; z kim były połączenia ((pyt. 138 – 139).	Skala nom. Tak – Nie Skale mieszane

Źródło: opracowanie własne na podstawie tabl. 3.1 i [Diagnoza 2007, s. 340- 373]

3.2. Pomiar jakości życia w Programie Foresight 2020

3.2.1. Organizacja i zakres pomiaru

1. W 2006 uruchomiony został koordynowany przez Instytut Podstawowych Problemów Techniki PAN Narodowy Program modernizacji Polski Foresight „Polska 2020”, przyjmujący jako podstawę metodyczną interaktywne i oparte na metodach Delhi przewidywanie przyszłości i budowę na tej podstawie scenariuszy rozwoju.
2. Strukturę Programu Foresight tworzą panele trzech pól badawczych, a mianowicie:
  - 1) Panel Pola Badawczego *Zrównoważony Rozwój Polski*;
  - 2) Panel Pola Badawczego *Technologie Informacyjne i Telekomunikacyjne*;
  - 3) Panel Pola Badawczego *Bezpieczeństwo*.
3. **Jakość życia** ulokowano w Panelu Pola Badawczego „Zrównoważony Rozwój Polski”, choć, że jest wydzielenie sztuczne, ponieważ pozostałe dwa pola badawcze generują również określone częściowe jakości życia. Autonomia tych pól w stosunku do zrównoważonego rozwoju jest też nieuzasadniona merytorycznie, jeśli rozwój ten się uzna za całościowy paradygmat rozwoju.
4. Pole Badawcze „Zrównoważony Rozwój Polski” posiadające swój panel generalny obok **jakości życia** obejmuje także takie tematy/panele jak:
  - *Źródła i wykorzystywanie zasobów energetycznych*
  - *Kluczowe problemy ekologiczne*
  - *Technologie na rzecz ochrony środowiska*
  - *Zasoby naturalne*
  - *Nowe materiały i technologie*
  - *Transport*
  - *Integracja polityki ekologicznej z politykami sektorowymi*
  - *Polityka produktowa*
  - *Zrównoważony rozwój regionów i obszarów*

5. Przy wyborze priorytetów w ramach poszczególnych paneli wykorzystano następujące **grupy kryteriów oceny**:
- kryteria naukowo-badawcze:
    - istniejący potencjał naukowo-badawczy,
    - istniejący potencjał infrastruktury badawczo-rozwojowej,
    - istniejący potencjał kadrowy i poziom kształcenia w powiązanych dziedzinach badawczych,
    - zgodność priorytetu z priorytetami rozwoju nauki w Polsce,
    - zgodność priorytetu z tematyką strategicznych wieloletnich programów europejskich.
  - kryteria wdrożeniowe:
    - popyt ze strony sektora zastosowań,
    - konkurencyjność sektora (ów) zastosowań,
    - możliwość wykorzystania rezultatów prac prowadzonych w ramach priorytetu w różnych zastosowaniach,
    - dostępność powiązanych lub konkurencyjnych technologii na rynku światowym,
    - wpływ przeprowadzenia wdrożeń w danym obszarze na pobudzenie działalności przedsiębiorstw, w szczególności na tworzenie i wzrost potencjału MSP.
  - kryteria ekonomiczne:
    - wpływ realizacji priorytetu na wzrost PKB,
    - atrakcyjność dla eksportu,
    - rozmiar obecnego i przyszłego rynku,
    - przyczynienie się do wzrostu wydajności,
    - wpływ na poziom konkurencyjności kraju,
    - koszt realizacji priorytetu,
    - ważność strategiczna dla kraju.
  - kryteria społeczne:
    - **wpływ na jakość życia,**
    - wpływ na tworzenie nowych miejsc pracy,
    - wpływ na zdrowie ludzi,

- znaczenie dla bezpieczeństwa społecznego,
  - poziom akceptacji społecznej.
  - kryteria środowiskowe (znaczenie dla środowiska):
    - wpływ na wykorzystanie surowców, materiałów, energii,
    - możliwość wykorzystania odnawialnych źródeł energii,
    - potencjalny niekorzystny wpływ technologii na środowisko,
    - wpływ na emisję szkodliwych substancji do środowiska, na ilość odpadów.
6. W ramach panelu tematycznego „Jakość życia” wyodrębniono 5 następujących makrotematów:
- 1) kapitał ludzki a jakość życia
  - 2) spójność społeczna a jakość życia
  - 3) demograficzne uwarunkowania jakości życia
  - 4) styl życia a jakość życia;
  - 5) środowisko naturalne i sztuczne a jakość życia.

Ich szczególną strukturę merytoryczną przedstawiono w pkt. 3.2.2.

3.2.2. Struktura wskaźników

1. Problem budowy systemu wskaźników jakości życia został przez panelistów tylko częściowo rozwiązany ze względu na brak jednolitego podejścia kierownictwa Programu Foresight do kwestii kwantyfikacji układu docelowego realizacji priorytetu w 2020 roku. Uzyskana zgodność w zakresie makrotematów, priorytetów i makropriorytetów w panelu „Jakość życia” oraz pierwsze próby ich kwantyfikacji wskaźnikowej przedstawia tabela 3.4.

Tabela 3.4. Podstawowe moduły panelu tematycznego „Jakość życia” w Programie Foresight 2020

Makrotematy	Priorytety	Makropriorytety	Wskaźniki
1. Kapitał ludzki a jakość życia	1. Równomierny dostęp do usług edukacyjnych wszystkich środowisk społecznych wyróżnionych ze względu na główne kryteria stratyfikacyjne (klasa miejscowości zamieszkania, <i>region, typ gospodarstwa domowego, wiek, płeć itd.</i>)	1. Zapewnienie równomiernego dostępu do usług edukacyjnych na wszystkich szczeblach dla wszystkich środowisk społecznych	1. W 2020 r. struktura wykształcenia polskiego społeczeństwa zbliży się do struktury wykształcenia w

	<ol style="list-style-type: none"> 2. Dostosowanie oferty usług edukacyjnych wszystkich poziomach kształcenia do zapotrzebowania na rynku pracy. 3. Rozpowszechnienie umiejętności cywilizacyjnych (<i>korzystania z komputera, internetu, znajomości, języków obcych itp.</i>) 4. Dostosowanie oferty usług edukacyjnych na wszystkich poziomach kształcenia do zapotrzebowania na rynku pracy. 5. Upowszechnienie zachowań prozdrowotnych (<i>zwiększenie indywidualnej odpowiedzialności za zdrowie i szeroki dostęp do badań profilaktycznych</i>) 	<p>wyróżnionych ze względu na główne kryteria stratyfikacyjne (klasa miejscowości zamieszkania, region, typ gospodarstwa domowego, wiek, płeć itd.).</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Rozpowszechnianie umiejętności cywilizacyjnych (<i>korzystania z komputera, internetu, znajomości języków obcych itp.</i>) 3. Upowszechnienie zachowań prozdrowotnych (zwiększenie indywidualnej odpowiedzialności za zdrowie i szeroki dostęp do badań profilaktycznych). 	<p>najwyżej rozwiniętych krajach: odsetek osób z wyższym wykształceniem wzrośnie z 13 do 20 proc., w tym ze stopniem doktora z ok. 0,5 do 2proc.</p> <p>2. Przeciętne dalsze trwanie życia w dobrym zdrowiu wzrośnie w 2020 r. do przeciętnego poziomu krajów zachodnio-europejskich: dla mężczyzn do 76 lat i dla kobiet do 82 lat.</p>
<p>2. Spójność społeczna a jakość życia</p>	<ol style="list-style-type: none"> 4. Tworzenie sieci partnerstwa międzysektorowego (<i>sektorów: publicznego, obywatelskiego i biznesu</i>) 5. Przeciwdziałanie wykluczeniu z rynku dóbr i usług 6. Przeciwdziałanie wykluczeniu z rynku pracy 7. Ograniczanie czynników stresu (stresorów) w życiu zawodowym i społecznym 8. Wzmacnianie więzi społecznych na poziomie rodziny, społeczności lokalnych, środowisk zawodowych i innych oraz na poziomie szerszej wspólnoty (<i>regionu, kraju, UE</i>) 9. Ograniczanie patologii społecznych (<i>przestępczości,</i> 	<ol style="list-style-type: none"> 4. Ograniczenie zakresu wykluczenia z rynku dóbr i usług publicznych oraz z rynku pracy. 5. Budowa podstaw nowego modelu solidarności międzypokoleniowej w warunkach starzejącego się społeczeństwa (zmiany strukturalne w gospodarce i relacjach społecznych gwarantujące właściwą opiekę i 	

	<p><i>alkoholizmu, narkomanii, prostytutki itp.)</i></p> <p>10. Przeciwdziałanie antagonizowaniu grup społecznych i tworzeniu nowych podziałów społecznych</p>	<p>bezpieczeństwo bytowe oraz zdrowotne rosnącej grupy osób w wieku 60+lat)</p>	
<p>3. Demograficzne uwarunkowania jakości życia</p>	<p>6. Przeciwdziałanie negatywnym skutkom zmian struktury wieku (<i>w systemie emerytalnym, na rynku pracy, w systemie opieki paliatywnej, w społecznych postawach w stosunku do osób starszych itp.</i>)</p> <p>7. Przeciwdziałanie negatywnym skutkom migracji zarobkowej (<i>prokreacyjnym, ekonomicznym, w zakresie więzi społecznych, na rynku pracy, uzależnieniu pozostałych członków rodziny od dochodów emigranta, itp.</i>)</p> <p>8. Wspieranie funkcjonalnego modelu rodziny opartego na relacjach partnerskich członków między- i wewnątrzpokoleniowych (<i>zwiększanie zdolności socjalizacyjnych, opiekuńczych i prokreacyjnych rodziny, zapewnienie jej bezpieczeństwa, w tym ekonomicznego i emocjonalnego itd.</i>)</p> <p>9. Budowa podstaw nowego modelu solidarności międzypokoleniowej w warunkach starzejącego się społeczeństwa (<i>zmiany strukturalne w gospodarce i relacjach społecznych</i>)</p>	<p>Brak makro-priorytetów</p>	
<p>4. Styl życia a jakość życia</p>	<p>10. Kreowanie postaw i zachowań służących tolerancji, autonomii, poczuciu własnej wartości, kultywowaniu kultury narodowej i regionalnej,</p>	<p>Brak makro-priorytetów</p>	

	<p>zdrowiu, ograniczaniu konsumpcjonizmu.</p> <p>11. Zwiększenie udziału szerszych grup społecznych w kulturze, poprzez rozwinięcie programów edukacyjnych</p> <p>12. Rozwój przemysłu czasu wolnego dostosowanego do różnych grup ludności (np. <i>osób „ubogich” i „zasobnych” (np. emerytów) w czas wolny itp.)</i></p> <p>13. Przeciwdziałanie deprecjacji społecznej (<i>ochrona godności człowieka i wzmacnianie poczucia sensu życia</i>)</p>		
5. Środowisko naturalne i sztuczne a jakość życia	<p>14. Poprawa jakości środowiska naturalnego (<i>wzmacnianie postaw i zachowań proekologicznych, wspieranie partnerstwa międzysektorowego dla ochrony środowiska, redukcja zagrożeń ekologicznych i stresów środowiskowych w poszczególnych komponentach środowiska, zwłaszcza na terenach zurbanizowanych</i>)</p> <p>15. Poprawa jakości środowiska sztucznego (<i>ochrona środowiska kulturowego i krajobrazu —, przeciwdziałanie urbanizacyjnej dewastacji krajobrazu; środowiska pracy i zamieszkania – problem barier architektonicznych</i>)</p> <p>16. Redukcja ryzyka i konsekwencji klęsk naturalnych, katastrof architektonicznych, budowlanych i in.</p>	6. Poprawa jakości środowiska sztucznego (ochrona środowiska kulturowego i krajobrazu - przeciwdziałanie urbanizacyjnej dewastacji krajobrazu; środowiska pracy i zamieszkania - problem barier architektonicznych)	<p>Do 2020 roku</p> <p>1. Istotne zwiększenie realizacji zasady sprawiedliwości międzygeneracyjnej w dostępie do środowiska naturalnego i kulturowego poprzez objęcie obszarami sieci NATURA 2000 20% powierzchni kraju</p> <p>2. Zmniejszenie wskaźnika częstotliwości wypadków przy pracy z 8% do 4%</p> <p>3. 3-krotne zwiększenie liczby zrewitalizowanych centrów miast.</p>

Źródło: opracowanie własne na podstawie udostępnionych materiałów Programu Foresight 2020

4. SPOSOBY POMIARU JAKOŚCI ŻYCIA NA POZIOMIE LOKALNYM

4.1. Doświadczenia zagraniczne

4.1.1. Doświadczenia samorządów brytyjskich

Wskaźniki w badaniach Komisji Audytu

1. Znaczące sukcesy w zakresie wskaźnikowego opisu jakości życia odnoszą samorzady brytyjskie. Wśród zalet stosowanych przez nie wskaźników jakości życia (ang. Quality of Life Indicators) wskazać można m.in. ścisłe powiązanie wskaźników lokalnych z krajową strategią rozwoju oraz fakt, że wskaźniki te stosowane i doskonalone są już od 2002r.
2. Organizacją zajmującą się tymi wskaźnikami jest **Komisja Audytu** (ang. Audit Commission) – niezależna organizacja zajmująca się sprawdzaniem tego, czy środki publiczne wydawane są w sposób ekonomiczny, skuteczny i efektywny. W 2002 r. instytucja ta wydała **pierwszy raport dotyczący jakości życia** na poziomie lokalnym. Opracowanie to było efektem projektu, w którego realizację zaangażował się 90 samorządów.
3. Po 2002 r. pojawiało się wiele istotnych inicjatyw związanych z analizą wskaźnikową, a w marcu 2005 r. rząd brytyjski przyjął **nową Strategię Zrównoważonego Rozwoju**. Na bazie tych doświadczeń podjęte zostały działania zmierzające do aktualizacji zestawu wskaźników. Jesienią 2005 r. opublikowany został **kolejny raport dotyczący jakości życia** na poziomie lokalnym oparty na zmienionym zestawie wskaźników jakości życia² W jego skład wchodzi – zgodnie z informacjami podawanymi przez Komisję Audytu – **45 wskaźników**. W rzeczywistości jednak liczba ta jest nieco wyższa, gdyż niektóre wskaźniki składają się z kilku mierników cząstkowych. Sytuacja taka ma miejsce np. w przypadku wskaźnika nr 8, gdzie obliczana jest liczba ofiar wypadków, którym ulegają a) osoby piesze, b) rowerzyści w przeliczeniu na 100 000 mieszkańców. Po uwzględnieniu wszystkich tego typu sytuacji okazuje się, że łącznie jest **66 wskaźników** [Local quality, 2005]. Zostały one ujęte w dziecięciu grupach (zob. tab. 4.1 oraz rys.4.1).

Tabela 4.1. Dziedziny jakości życia w brytyjskich raportach jakości życia

² www.audit-commission.gov.uk (3.12.2007)

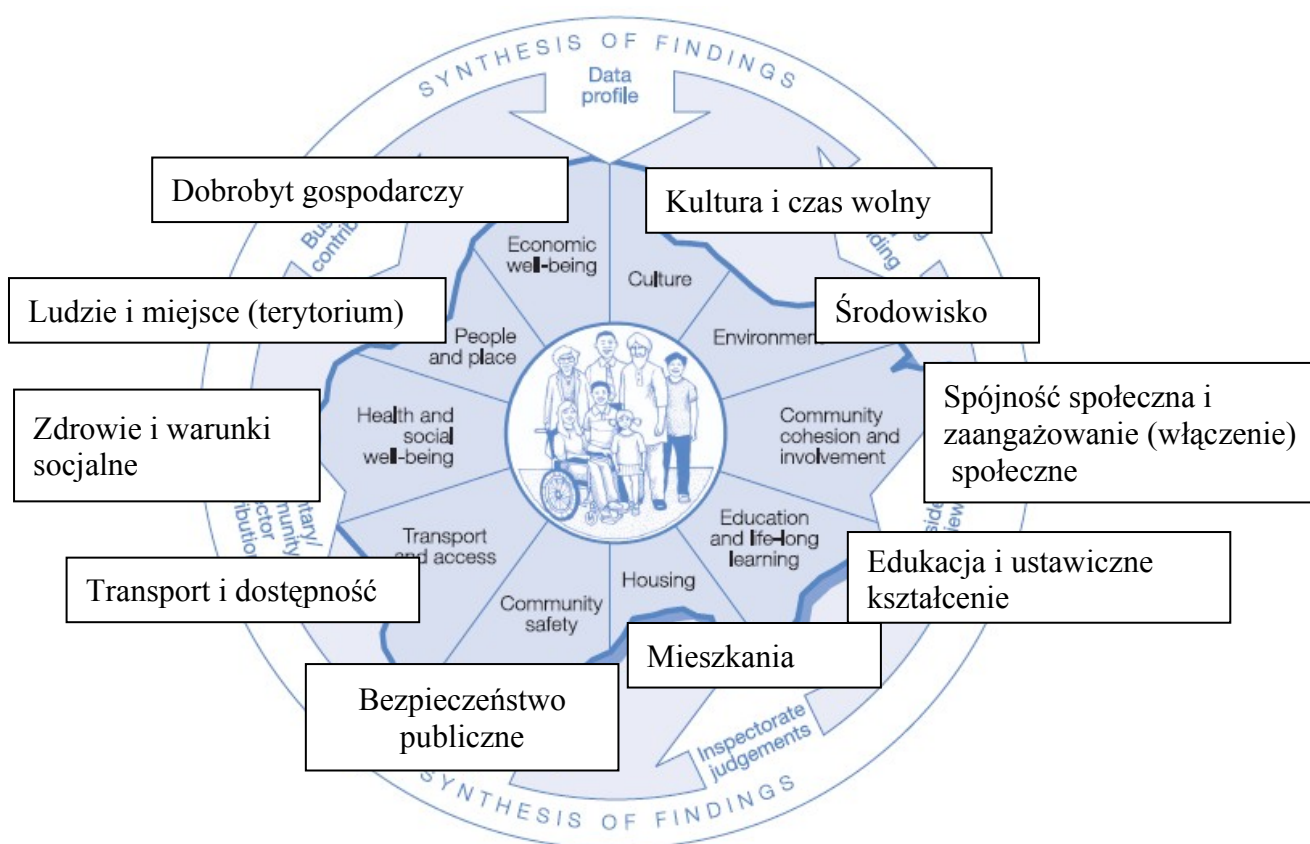
Dziedzina 1: Mieszkańcy i miejscowość	Dziedzina 2: Spójność społeczna i zaangażowanie społeczne
Wskazane przez mieszkańców priorytetowe kierunki rozwoju obszaru.	Zagadnienia związane z opinią mieszkańców: <ul style="list-style-type: none"> – na temat stopnia dyskryminacji (etnicznej, religijnej itp.), – na temat aktywności społecznej, – a także frekwencja w wyborach.
Dziedzina 3: Bezpieczeństwo publiczne	Dziedzina 4: Kultura i czas wolny
Zagadnienia związane z: <ul style="list-style-type: none"> – poczuciem bezpieczeństwa, – przestępstwami i wykroczeniami oraz – ofiarami wypadków wśród pieszych i rowerzystów. 	Zagadnienia związane z: <ul style="list-style-type: none"> – czasem dotarcia do obiektów sportowych oraz – oceną oferty kulturalno – rekreacyjnej przez mieszkańców.
Dziedzina 5: Dobrobyt gospodarczy	Dziedzina 6: Edukacja i ustawiczne kształcenie
Zagadnienia związane ze: <ul style="list-style-type: none"> – stopą zatrudnienia, – liczbą podmiotów gospodarczych, – ilością ofert pracy oraz – deprawacją. 	Zagadnienia związane z: <ul style="list-style-type: none"> – frekwencją na zajęciach w szkołach podstawowych i gimnazjach, – skolaryzacją oraz – wynikami osiąganymi przez uczących się.
Dziedzina 7: Środowisko	Dziedzina 8: Zdrowie i warunki socjalne
Zagadnienia związane z: <ul style="list-style-type: none"> – terenami zdegradowanymi, – zanieczyszczeniem powietrza, – zużyciem gazu, energii elektrycznej i wody, – czystością rzek, – wytwarzaniem odpadów przez gospodarstwa domowe oraz – obszarami o szczególnych walorach. 	Zagadnienia związane z umieralnością z: <ul style="list-style-type: none"> – powodu ciężkich chorób, – umieralnością noworodków, – oczekiwaną długością życia, – osobami przewlekle chorymi – oraz ciężkimi wśród nastolatków.
Dziedzina 9: Mieszkania	Dziedzina 10: Transport i dostępność
Zagadnienia związane z: <ul style="list-style-type: none"> – oddawaniem nowych mieszkań, – liczbą mieszkań bez centralnego 	Zagadnienia związane ze: <ul style="list-style-type: none"> – sposobami podróżowania do pracy, – odległością od miejsca pracy,

<p>ogrzewania,</p> <ul style="list-style-type: none"> – procentem budynków będących w złym stanie technicznym, – ceną mieszkań oraz – przekonaniem, że osoby śpiące na trawnikach i w innych publicznych miejscach to w danej okolicy duży problem. 	<ul style="list-style-type: none"> – natężeniem ruchu oraz – opiniami mieszkańców na temat transportu publicznego oraz natężenia ruchu ulicznego.
--	---

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [Local quality, 2005].

Rys 4.1. Dziedziny jakości życia

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [Local quality, 2005].

4. Zestaw wskaźników jakości życia wykorzystywany w raportach brytyjskich dotyczących jakości życia na poziomie lokalnym prezentuje tabl. 4.2.

Tabela 4.2. Dziedziny i wskaźniki w badaniach brytyjskich jakości życia

Dziedziny	Wskaźniki
I. Mieszkańcy i miejscowość	1. Priorytet dla doskonalenia na danym terytorium określany przez mieszkańców.

<p>II. Spójność społeczna i zaangażowanie (włączenie/aktywność społeczna)</p>	<p>2. Procent mieszkańców uważających, że to ludzie są atakowani z powodu koloru ich skóry, pochodzenia etnicznego, religii jest bardzo dużym lub dużym problemem na ich terenie.</p> <p>3. Procent mieszkańców uważających, że w ciągu ostatnich 3 lat aktywność społeczna na ich terytorium poprawiła się lub utrzymała na tym samym poziomie.</p> <p>4. Frekwencja w wyborach</p>
<p>III. Bezpieczeństwo publiczne:</p>	<p>5. Procent mieszkańców objętych badaniem, którzy stwierdzili, że czują się bardzo bezpiecznie lub dość bezpiecznie:</p> <p>a) w ciągu dnia,</p> <p>b) w ciągu nocy.</p> <p>2.</p> <p>a) Włamania do mieszkań na 1000 gospodarstw domowych.</p> <p>b) Rozboje na 1000 mieszkańców.</p> <p>c) Kradzieże aut na 1000 mieszkańców.</p> <p>d) Przestępstwa na tle seksualnym na 1000 mieszkańców.</p> <p>3. Procent mieszkańców uważających, że:</p> <p>a) wandalizm, graficyarze i itp. stanowią zagrożenie dla ich mienia i samochodów,</p> <p>b) ludzie używają lub handlują narkotykami,</p> <p>c) chuliganie i pijani stanowią duży problem w ich okolicy.</p> <p>4. Liczba:</p> <p>a) pieszych,</p> <p>b) rowerowych ofiar na 100 000 mieszkańców</p>

<p>IV. Kultura i czas wolny</p>	<p>5. Procent mieszkańców, którzy w ciągu 20 minut (na terenach zurbanizowanych na piechotę, na terenach wiejskich samochodem) mogą dotrzeć do różnego rodzaju obiektów sportowych.</p> <p>6. Procent mieszkańców uważających, że na ich terenie w ciągu ostatnich 3 lat:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) oferta dla nastolatków, b) oferta kulturalna (kina, muzea, itp.) c) atrakcje dla małych dzieci, d) sport i oferta spędzania czasu wolnego, d) dostęp do parków i obszarów otwartych są na tym samym poziomie lub polepszyły się.
<p>V. Dobrobyt gospodarczy</p>	<p>7. Procent osób w wieku produkcyjnym, którzy mają zatrudnienie.</p> <p>8.</p> <ul style="list-style-type: none"> a) Liczba mieszkańców pozostających na zasiłku jako procent mieszkańców w wieku produkcyjnym. b) Procent osób pozostających bez pracy dłużej niż 1 rok. <p>9.</p> <ul style="list-style-type: none"> a) Liczba VAT-owskich podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na koniec roku, b) Procentowa zmian w liczbie VAT-owskich podmiotów gospodarczych zarejestrowanych. <p>10. Gęstość miejsc pracy (liczba miejsc pracy wypełniających osoby w wieku produkcyjnym).</p> <p>11. Procent mieszkańców mieszkających w najbardziej ubogich obszarach.</p> <p>12. Procent populacji uzyskującej kluczowe korzyści.</p> <p>13. Procent:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) dzieci, b) osób w wieku powyżej 60 lat żyjących w gospodarstwach domowych pozbawionych dochodów. <p>14.</p> <ul style="list-style-type: none"> a) liczba mieszkańców pozostających na zasiłku jako procent mieszkańców w wieku produkcyjnym. b) procent osób pozostających bez pracy dłużej niż 1 rok. <p>15.</p>

	<p>a) liczba VAT-owskich podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na koniec roku,</p> <p>b) procentowa zmian w liczbie VAT-owskich podmiotów gospodarczych zarejestrowanych.</p> <p>16. Gęstość miejsc pracy (liczba miejsc pracy wypełniających osoby w wieku produkcyjnym).</p> <p>17. Procent mieszkańców mieszkających w najbardziej ubogich obszarach.</p> <p>18. Procent populacji uzyskującej kluczowe korzyści.</p> <p>19. Procent:</p> <p>a) dzieci,</p> <p>b) osób w wieku powyżej 60 lat żyjących w gospodarstwach domowych pozbawionych dochodów.</p> <p>20.</p> <p>a) liczba mieszkańców pozostających na zasiłku jako procent mieszkańców w wieku produkcyjnym.</p> <p>b) procent osób pozostających bez pracy dłużej niż 1 rok.</p> <p>21.</p> <p>a) liczba VAT-owskich podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na koniec roku,</p> <p>b) procentowa zmian w liczbie VAT-owskich podmiotów gospodarczych zarejestrowanych.</p> <p>22. Gęstość miejsc pracy (liczba miejsc pracy wypełniających osoby w wieku produkcyjnym).</p> <p>23. Procent mieszkańców mieszkających w najbardziej ubogich obszarach.</p> <p>24. Procent populacji uzyskującej kluczowe korzyści.</p> <p>25. Procent:</p> <p>a) dzieci,</p> <p>b) osób w wieku powyżej 60 lat żyjących w gospodarstwach domowych pozbawionych dochodów.</p>
<p>VI. Edukacja i ustawiczne kształcenie:</p>	<p>26. Procent połówek dni, które przepadły z powodu nieobecności:</p> <p>a) w szkołach podstawowych,</p> <p>b) w gimnazjach – prowadzonych przez lokalne władze samorządowe.</p> <p>27. Udział młodych ludzi (16 – 24) , którzy uczą się w pełnym wymiarze</p>

	<p>lub mają zatrudnienie w całkowitej liczbie młodych ludzi.</p> <p>28. Udział osób w wieku produkcyjnym zakwalifikowanych do :</p> <p>a) NVQ2 lub podobnego,</p> <p>b) NVQ4 lub podobnego.</p> <p>29. Procent 15latków uczących się w szkołach prowadzonych przez lokalne władze otrzymujących dobre oceny.</p>
<p>VII. Środowisko:</p>	<p>30. Udział terenów porzuconych/zdegradowanych.</p> <p>31. Udział terenów i dróg, które są oceniane jako posiadające połączona opłatę za śmieci i odpady.</p> <p>32. Poziom kluczowych zanieczyszczeń powietrza.</p> <p>33. Emisja dwutlenku węgla przez poszczególne sektory i na 1 mieszkańca.</p> <p>34. Średnia miesięczna konsumpcja gazu i energii elektrycznej (kWh).</p> <p>35. Średnie dzienne zużycie wody (na mieszkańca).</p> <p>36. Procent długości rzek ocenionych jako:</p> <p>a) wysokiej jakości biologicznej,</p> <p>b) wysokiej jakości chemicznej.</p> <p>37. Ilość odpadów wytworzonych przez gospodarstwa domowe i udział śmieci poddanych recyklingowi w całości.</p> <p>38.</p> <p>a) udział obszarów uznanych za tereny cenne naukowo (specjalnego zainteresowania naukowego).</p> <p>b) tereny uznane za lokalne rezerwaty przyrodnicze na 1000 mieszkańców.</p>

<p>VIII. Zdrowie i warunki socjalne:</p>	<p>39. Wskaźnik śmiertelność (wg wieku) na:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) raka, b) choroby układu krążenia, c) choroby układu oddechowego. <p>40. Umieralność noworodków.</p> <p>41. Oczekiwana długość życia w momencie narodzin (mężczyzn i kobiet).</p> <p>42. Procent gospodarstw domowych z osobami przewlekle chorymi.</p> <p>43. Cięża wśród nastolatek, poniżej 18 roku życia w przeliczeniu na 1000 kobiet w wieku 15 – 17 lat.</p>
<p>IX. Mieszkania:</p>	<p>44. Łączna liczba oddanych nowych mieszkań.</p> <p>45. Przystępne mieszkania jako procent w we wszystkich nowych mieszkaniach .</p> <p>46. Mieszkańcy w mieszkaniach bez centralnego ogrzewania.</p> <p>47. Procent mieszkańców uważających, że osoby śpiące na trawnikach i w innych publicznych miejscach to w ich okolicy duży lub bardzo duży problem.</p> <p>48. Procent budynków, które są w złym stanie.</p> <p>49. Cena mieszkań w stosunku do dochodów.</p>
<p>X. Transport i dostępność:</p>	<p>50. Procent mieszkańców, którzy do pracy podróżują:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) prywatnymi samochodami, b) transportem publicznym c) pieszo lub na rowerze. <p>51. Procent mieszkańców podróżujących do pracy ponad 20 km.</p> <p>52. Procent mieszkańców którzy sądzą, że w ciągu ostatnich 3 lat na ich terytorium:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) transport publiczny poprawił się lub jest na tym samym poziomie, b) poziom przeludnienia w ruchu ulicznym poprawił się lub utrzymał na tym samym poziomie. <p>53. Szacunkowe przejazdy wszystkich rodzajów pojazdów [Local quality, 2005].</p>

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Local quality, 2005]

Wskaźniki silnych społeczności

1. Zestaw **wskaźników silnych społeczności** (ang. *Indicators of Strong Communities*) opracowany i udostępniony został w kwietniu 2005 r. przez

Fundację Bezpieczniejszych i Silniejszych Społeczności (ang. *Safer and Stronger Communities Fund*) z Wielkiej Brytanii³. Przyjęto w nim, że na silną społeczność składa się 5 podstawowych komponentów (dziedzin):

- 1) partycypacja mieszkańców w zarządzaniu (w podejmowaniu decyzji) – **obszar A**;
- 2) spójność i integracja społeczna - **obszar B**;
- 3) wolontariat - **obszar C**;
- 4) sektor wolontarystyczny⁴ i społeczny (VSC) - **obszar D**;
- 5) główne usługi publiczne świadczone przez sektor wolontarystyczny i społecznego - **obszar E**.

2. Każdy z tych tematów może być opisywany przez szczegółowe wskaźniki. Ze względu na to, że w trakcie opracowywania zestawu kierowano się zasadą, że jeżeli wskaźniki mają być użyteczne to ich ilość nie może być duża, cały zestaw składa się z zaledwie **15 mierników**⁵ podzielonych na 2 grupy :

- wskaźniki rdzeniowe (5 wskaźników).
- wskaźniki dodatkowe (10 wskaźników).

3. Mierniki zostały tak dobrane, aby każda dziedzina opisywana była przez 1 wskaźnik rdzeniowy i 2 wskaźniki dodatkowe (por. tab. 4.3.). Informacje potrzebne do obliczenia wskaźników z **obszarów A, B i C** zbierane powinny być za pomocą **badania ankietowego** mieszkańców. Jednak dopuszczalne są różne podejścia czyli: badanie wszystkich mieszkańców, badanie losowej próby lub badanie panelowe mieszkańców.

---

³ www.partnersinsalford.org/local-area-agreement/safer-stronger-communities.htm (28.11.2007)

⁴ wolontariusz – praktykant pracujący bez wynagrodzenia dla nauczania się zawodu lub określonych umiejętności.

⁵ Rzeczywista liczba wskaźników jest nieco większa, ponieważ niektóre z nich składają się z kilku podwskaźników (sytuacja taka dotyczy np. wskaźników A2 i A3).

4. Informacje niezbędne do obliczenia wartości wskaźników z **obszarów D i E** pozyskiwane są poprzez **badanie VCS**. Tu także możliwy jest wybór sposobu postępowania, czyli: badanie wszystkich grup i organizacji, które można odnaleźć lub wszystkich grup i organizacji zarejestrowanych na dostępnych listach (np. w urzędzie gminy) lub badanie losowej próbki⁶.

Tabela 4.3. Wskaźniki silnych społeczności

---

⁶ www.cdf.org.uk

Wyniki	OBSZAR A Wzrost partycypacji społecznej w procesie zarządzania na poziomie lokalnym	OBSZAR B Wzrost spójności i integracji społecznej	OBSZAR C Rozwój wolontariatu	OBSZAR D Rozwój sektora wolontarystycznego i społecznego	OBSZAR E Rozwój kluczowych usług dostarczanych przez sektor wolontarystyczny i komunalny
Wskaźniki rdzeniowe	A1. Procent mieszkańców, którzy uważają, że mogą wpływać na decyzje zapadające w miejscu ich zamieszkania	B1. Procent mieszkańców, którzy uważają, że w ich okolicy ludzie z różnych środowisk mogą dobrze współżyć	C1. Procent mieszkańców zapewniających, że w ciągu ostatniego roku minimum 1 raz na miesiąc podejmowali pracę wolontariacką	D1. Procent grup i organizacji z VSC, twierdzących, że w ciągu ostatniego roku nastąpił wzrost w zakresie: – obrotów finansowych – wolontariatu	E1. Udział usług (w zakresie wybranych usług publicznych ⁷) dostarczanych przez VSC w imieniu samorządu

⁷ Samorząd sam wybiera 3 rodzaje usług publicznych, które zostaną w tym badaniu uwzględnione.

Wskaźniki dodatkowe	<p>A2. Procent mieszkańców:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zaangażowanych - gotowych rozważyć zaangażowanie się w obywatelskie zarządzanie w charakterze reprezentanta lokalnej społeczności (np. jako członek partnerstwa, rady, itp.) 	<p>B2. Procent mieszkańców czujących się włączonymi w lokalną społeczność</p>	<p>C2. Procent mieszkańców, którym przynajmniej 1 raz w miesiącu ktoś udzielił pomocy (pomoc niedpłatna i pochodząca od osoby nie będącej członkiem rodziny)</p>	<p>D2. Priorytetowe obszary działań deklarowane przez VCS (np. zdrowie, edukacja, środowisko, bezpieczeństwo, itp.)</p>	<p>E2. Liczba i wartość kontraktów uzyskanych przez VCS w ciągu ostatniego pełnego roku rozliczeniowego</p>
	<p>A3. Procent mieszkańców deklarujących, że jest im znany sposób reagowania (np. składania reklamacji) w sprawie jakości świadczenia usług publicznych z zakresu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zdrowia, - edukacji, - środowiska, - mieszkalnictwa, - policji, - transportu, - innego 	<p>B3. Relacja ocen dla któregoś z wskaźników podawanych przez osoby ze środowisk zagrożonych wykluczeniem (niepełnosprawni, bezrobotni itp.) do średniej oceny dla całej społeczności</p>	<p>C3. Osobiste korzyści z wolontariatu (poczucie korzyści z udzielania pomocy takich jak zdobywanie nowych umiejętności, zawieranie nowych znajomości, itp.)</p>	<p>D3. Procent grup i organizacji z VSC, które deklarują, że w ciągu roku uzyskały pomoc pomagającą zwiększyć ich potencjał</p>	<p>E3. Liczba i wartość dotacji (grantów) uzyskanych lub obsługiwanych przez VCS w ciągu ostatniego pełnego roku finansowego</p>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: www.neighbourhood.gov.uk oraz www.cdf.org.uk (03.12.2007).

5. Zestaw wskaźników silnych społeczności funkcjonuje także pod nazwą **Wskaźniki Zaangażowania Społecznego** (ang. *Indicators of Community Involvement*). W tej wersji są one promowane przez angielską Fundację Rozwoju Wspólnot [Humm, 2005].

4.1.2. Doświadczenia australijskie

1. Wskaźniki Siły Wspólnoty (ang. *Indicators of Community Strength*) zostały wprowadzone w 2002 r. i wykorzystywane są przez Wydział Planowania i Rozwoju Wspólnot australijskiego stanu Wiktorii. Przygotowując ten zestaw, oparto się na założeniu, że zdrowa społeczność opiera się na równowadze pomiędzy trzema rodzajami powiązań:

- 1) bliskie więzi osobiste (rodzina, przyjaciele).
- 2) udział w szerzej rozumianej wspólnotach (takich jak miejsce pracy, szkoła, itp.).
- 3) udział w procesach podejmowania decyzji (w zarządzaniu).

Wszystkie te zależności generują różne **korzyści** dla mieszkańców i pozytywnie wpływają na pozostałe więzi⁸.

2. Dziedziny, korzyści i przyporządkowane im wskaźniki przedstawione są w tabl. 4.4.

Tabela 4.4. Wskaźniki Siły Wspólnoty

Dziedziny	Korzyści	Wskaźniki
I. Bliskie więzi osobiste	Wsparcie, praktyczna pomoc, kontakty, zasoby.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Izolacja społeczna. Niemożność uzyskania pomocy od przyjaciół, rodziny i sąsiadów, gdy pomoc taka jest potrzebna. 2. Niski poziom zasobów. Niemożność zebrania w ciągu dwóch dni kwoty 2000 \$ w razie wypadku/ nagłej potrzeby
II. Relacje i związki zawarte w klubach, szkołach, miejscach pracy, itp.	Pozytywne nastawienie społeczności, integracja społeczna, rozprzestrzenianie się informacji i innowacji.	<ol style="list-style-type: none"> 3. Uczestniczący w wydarzeniach gminnych w ciągu ostatnich 12 miesięcy 4. Uczestniczący w zorganizowanych formach uprawiania sportu 5. Wolontariat 6. Uczestnicy zorganizowanych grup (partnerstw, rad, itp.) 7. Udział rodziców w funkcjonowaniu szkół 8. Osoby deklarujące, że lubią lokalną społeczność 9. Osoby czujące się bezpiecznie gdy po zmierzchu znajdują się samotnie na ulicy 10. Osoby uważające że dzięki multi-kulturze życia na danym obszarze staje się lepsze
III. Powiązania z instytucjami (władza, zasoby i idee)	Lepsza i bardziej demokratyczna organizacja zasobów i usług	<ol style="list-style-type: none"> 11. Udział w grupach, które podejmują lokalne działania (czy którakolwiek z grup do których należysz podejmowała jakiegokolwiek działania na rzecz społeczności?) 12. Udział w radach i komisjach podejmujących decyzje (czy jesteś członkiem jakiejś rady lub komitetu, np. w szkole, w klubie sportowym, w przedsiębiorstwie, w kościele, itp.) 13. Osoby czujące się doceniane przez społeczeństwo 14. Osoby uważające, że są możliwości aby się wypowiadać na temat ważnych zagadnień

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [Indicators, 2006]

⁸ www.dvc.vic.gov.au

4.1.3. Doświadczenia nowozelandzkie

1. Projekt badania jakości życia mieszkańców podjęty został w 1999 przez 6 samorządów wybranych miast Nowej Zelandii. W badaniach w 2003r. uczestniczyło 8 samorządów. Obecnie w projekcie uczestniczy już 12 miast: Rodney, North Shore, Waitakere, Auckland, Manukau, Christchurch, Tuaranga, Hamilton, Porirua, Hutt, Wellington i Dunedin.
2. Wskaźniki wybrane do pomiaru jakości życia, obejmujące zagadnienia społeczno-kultralne, ekonomiczne i środowiskowe, zgrupowane zostały w 11 dziedzinach: ludzie, wiedza i umiejętności, zdrowie, bezpieczeństwo, warunku mieszkaniowe, więzi społeczne, prawa społeczne i polityczne, ekonomiczne warunki życia, rozwój ekonomiczny, środowisko naturalne, kształtowanie środowiska miejskiego. W ramach tych dziedzin zdefiniowane zostały 64 aspekty, które przez autorów raportu nazywane są kluczowymi wskaźnikami jakości życia (ang. *key quality of life indicators*). Aspekty te są opisane łącznie przez 168 indywidualnych (pojedynczych) mierników (ang. *individual measures*). Dane zasilające te mierniki pochodzą z dwóch źródeł:
  - z przeprowadzanych co dwa lata przez samorzady miast we współpracy z Ministerstwem Rozwoju Społecznego badań sondażowych, dotyczących opinii mieszkańców w zakresie zdrowia, samopoczucia, społeczności lokalnych, bezpieczeństwa, wykształcenia i zatrudnienia, środowiska i kultury;
  - z publicznych źródeł statystycznych.
3. Projekt pomiaru jakości życia obejmuje trzy fazy. Pierwsza to zastosowanie wybranych wskaźników do pomiaru zdefiniowanych aspektów. Kolejna faza jest raportowanie uzyskanych wyników. Pierwszy raport opublikowany został w marcu 2001 roku, kolejny w roku 2003, a najnowszy z roku 2007 obejmuje wyniki badań przeprowadzonych w 2006r. Ostatecznie formułowane są wnioski, które powinny być uwzględniane w procesach planowania na poziomie centralnym i lokalnym.

W tabeli poniżej zestawione zostały dziedziny, odpowiadające im aspekt i mierniki jakości życia objęte badaniem w 12 miastach Nowej Zelandii (por. tab.4.5).

Tabela 4.5. Dziedziny i wskaźniki jakości życia w 12 największych miastach Nowej Zelandii

Dziedzina 1: Ludzie

Aspekty

Wskaźniki/mierniki

1. Wzrost populacji

1) przyrost populacji

2. Etniczność	2) migracje wewnętrzne netto
	3) migracje zewnętrzne netto
	4) struktura etniczna mieszkańców
	5) stopień wzrostu grup etnicznych
	6) prognoza wzrostu grup etnicznych
3. Wiek	7) struktura wiekowa mieszkańców
	8) obecna i prognozowana mediana wieku mieszkańców
4. Gospodarstwa domowe	9) liczba gospodarstw domowych
	10) struktura gospodarstw domowych (jedno- czy wielorodzinne, jedno- czy wielosobowe)
	11) przeciętna wielkość gospodarstwa domowego (liczba osób)
	12) typ rodziny (oboje rodziców i dziecko, jeden rodzic i dziecko, para bez dzieci)

Dziedzina 2: Wiedza i umiejętności

Aspekty	Wskaźniki/mierniki
5. Udział w edukacji przedszkolnej	13) odsetek uczniów pierwszych klas, którzy uczestniczyli w edukacji przedszkolnej
6. Udział w edukacji szkolnej	14) odsetek uczniów zawieszonych, wykluczonych i usuniętych ze szkół
	15) odsetek uczniów opuszczających lekcje
	16) odsetek uczniów wieku mniejszym niż 16 lat, którzy opuścili szkołę
7. Poziom kwalifikacji	17) odsetek mieszkańców w wieku 15 lat i więcej posiadających wyższe kwalifikacje
	18) odsetek uczniów opuszczających szkołę z niskimi wynikami
	19) odsetek uczniów opuszczających szkołę nie posiadający podstawowych umiejętności pisania, czytania i liczenia
8. Dopasowanie pracy wykonywanej obecnie do posiadanych kwalifikacji	20) wykorzystywanie zdobytych umiejętności, wykszolenia i doświadczenia w obecnej pracy
	21) odsetek mieszkańców w wieku 15 lat i więcej posiadających wyższe kwalifikacje według zawodów
9. Szkolenia zawodowe	22) liczba i odsetek osób w wieku 15 lat i więcej podejmujących szkolenia zawodowe
	23) liczba i odsetek osób w wieku 15 lat i więcej podejmujących nowoczesne praktyki zawodowe

Dziedzina 3: Zdrowie

Aspekty	Wskaźniki/mierniki
10. Oczekiwane dalsze trwanie życia	24) oczekiwane dalsze trwanie życia w chwili urodzenia
11. Noworodki z niską wagą	25) liczba i odsetek noworodków z niską wagą (mniej niż 2,5kg)
12. Umieralność noworodków	26) liczba i odsetek zgonów noworodków na 1000 urodzeń
13. Nastoletni rodzice	27) liczba i odsetek urodzeń wśród matek w wieku 13 – 17 lat
	28) liczba i odsetek samotnych rodziców w wieku 15 – 19 lat, których dochody na osobę nie przekraczają 20000\$ rocznie
14. Choroby zakaźne	29) liczba zarejestrowanych przypadków zarażenia meningokokami na 10000 dzieci w wieku poniżej 15

- lat
- 30) liczba zarejestrowanych przypadków zakażenia gruźlicą na 100000 mieszkańców
  - 31) liczba lekarzy ogólnych na 100000 mieszkańców
  - 32) odsetek mieszkańców, którzy w ciągu ostatnich 12 miesięcy chcieli udać się do lekarza ogólnego i nie mieli takiej możliwości
  - 33) liczba zgonów na skutek samobójstwa na 100000 mieszkańców
  - 34) liczba hospitalizowanych niedoszłych samobójców w wyniku odniesionych obrażeń na 100000 mieszkańców
  - 35) poczucie szczęścia wśród mieszkańców
  - 36) ocena zadowolenie z własnego życia
  - 37) ocena narażenia na silny stres
  - 38) liczba i odsetek nowych klientów gorącej linii dla hazardzistów
  - 39) częstotliwość korzystania z alkoholu i innych używek
  - 40) ocena stanu zdrowia mieszkańców
  - 41) częstotliwość podejmowania aktywności fizycznej
  - 42) odsetek mieszkańców należących do klubów sportowych
  - 43) odsetek mieszkańców palących papierosy
  - 44) liczba i odsetek mieszkańców chorych na cukrzycę drugiego typu
  - 45) odsetek mieszkańców otyłych wg indeksu masy ciała
  - 46) liczba i odsetek ośmiolatek bez problemów z próchnicą
  - 47) trzy najczęściej wymieniane formy spędzania wolnego czasu
  - 48) ocena satysfakcji z form spędzania wolnego czasu
15. Dostęp do lekarza ogólnego
16. Zdrowie psychiczne i samopoczucie emocjonalne
17. Własna ocena stanu zdrowia
18. Pozostałe czynniki ryzyka
19. Rekreacja i czas wolny

Dziedzina 4: Bezpieczeństwo

Aspekty

Wskaźniki/mierniki

- 20. Poczucie bezpieczeństwa
  - 49) ocena osobistego poczucia bezpieczeństwa w dzień i w nocy
  - 50) liczba kradzieży i zniszczeń samochodów
  - 51) poczucie zagrożenia ze strony niebezpiecznych i pijanych kierowców
  - 52) postrzeganie zamierzeń osób znajdujących się w otoczeniu za niebezpieczne
- 21. Bezpieczeństwo dzieci
  - 53) liczb udowodnionych nadużyć i naruszeń wśród dzieci w wieku poniżej 17 lat
  - 54) ocena bezpieczeństwa okolicy zamieszkania dla bawiących się dzieci
  - 55) ocena źródeł zagrożeń dla bawiących się dzieci
  - 56) liczba hospitalizacji dzieci w wieku poniżej 14 lat z powodu niezamierzonego uszkodzenia ciała
- 22. Uszkodzenia ciała
  - 57) liczba hospitalizacji mieszkańców w wieku powyżej 14 lat z powodu zamierzonych uszkodzeń ciała
  - 58) liczba hospitalizacji mieszkańców w wieku powyżej 14 lat z powodu niezamierzonych uszkodzeń ciała
  - 59) liczba niezamierzonych wypadków wśród mieszkańców w wieku powyżej 14 lat

23. Bezpieczeństwo na drogach	60) liczba upadków wśród starszych mieszkańców w wieku powyżej 65 lat 61) liczba poważnych obrażeń w wyniku wypadków drogowych 62) przeciętny czas pozostawania w szpitalu w wyniku wypadku drogowego 63) społeczne koszty wypadków drogowych (utrata życia lub jakości życia, utrata wydajności spowodowana tymczasową niezdolnością do pracy, koszty medyczne, koszty związane z uszkodzeniem mienia)
24. Bezpieczeństwo w miejscu pracy	64) stosowanie pasów bezpieczeństwa i zabezpieczeń dla dzieci 65) liczba uszkodzeń ciała w miejscu pracy na 1000 zatrudnionych
25. Poziom przestępczości	66) liczba aresztowań nieletnich w wieku 14 – 16 lat 67) całkowita liczba wykroczeń na 10000 mieszkańców 68) liczba kradzieży z włamaniem na 10000 mieszkańców 69) liczba zarejestrowanych aktów przemocy na 10000 mieszkańców 70) liczb zarejestrowanych przestępstw seksualnych na 10000 mieszkańców 71) liczba zarejestrowanych przestępstw narkotykowych na 10000 mieszkańców

Dziedzina 5: Warunki mieszkaniowe

Aspekty	Wskaźniki/ mierniki
26. Stosunki własnościowe	72) odsetek prywatnych mieszkań własnościowych i wynajmowanych 73) odsetek mieszkańców posiadających własne mieszkanie według grup etnicznych 74) liczba osób mieszkających w lokalach tymczasowych (kamping itp.)
27. Koszty i możliwości zakupu mieszkań	75) mediana cen sprzedaży mieszkań i domów 76) wartość mediany tygodniowego czynszu 77) relacja mediany tygodniowego czynszu w skali roku do mediany rocznych dochodów gospodarstwa domowego 78) odsetek gospodarstw domowych posiadających mieszkanie według uzyskiwanych dochodów 79) odsetek dochodów gospodarstw domowych przeznaczanych na utrzymanie mieszkania 80) liczba i odsetek gospodarstw domowych otrzymujących dodatek mieszkaniowy 81) liczba i odsetek gospodarstw domowych, składających się z pary lub jednej osoby w wieku powyżej 65 lat, posiadających mieszkanie obciążone hipoteką
28. Przepelnienie mieszkań	82) odsetek osób zamieszkujących w przepelnionych mieszkaniach (czyli takich, w których brakuje dwóch lub więcej sypialni)
29. Intensyfikacja zabudowy miejskiej	83) odsetek nowych apartamentów wśród wszystkich nowych budynków mieszkalnych
30. Budownictwo społeczne	84) liczba mieszkań zapewnionych przez władze lokalne i centralne w stosunku do mieszkań wynajmowanych przez właścicieli prywatnych

31. Dostępność mieszkań	85) liczba rodzin oczekujących na przyznanie mieszkania społecznego (dla osób o niskich dochodach i specjalistycznych wymaganiach)

Dziedzina 6: Więzi społeczne

Aspekty	Wskaźniki/ mierniki
32. Ogólna jakość życia	86) ocena jakości życia przez mieszkańców
33. Zróżnicowanie kulturowe i tożsamość	87) liczba imigrantów, którzy otrzymali obywatelstwo 88) ocena wpływu zwiększającego się zróżnicowania kulturowego na rozwój miejsca zamieszkania 89) zróżnicowanie pod względem używanych języków
34. Siła i duch społeczeństwa	90) przynależność mieszkańców do organizacji społecznych (kluby sportowe, grupy religijne, itp.) 91) lokalizacja organizacji społecznych, do których należą mieszkańcy 92) postrzeganie i ocena poczucia wspólnoty w miejscu zamieszkania 93) wskaźnik agregatowy uwzględniający: mieszkańców urodzonych w krajach zamorskich, pomagających niepełnosprawnym osobom, gospodarstwa domowe bez dochodów, mieszkańców pracujących więcej niż 50 godz. tygodniowo, wolontariuszy 94) postrzeganie i ocena kontaktów sąsiedzkich 95) powszechność bezinteresownej pomocy w i poza własnym gospodarstwem domowym 96) ocena zaufania do innych ludzi 97) izolacja społeczna – poczucie osamotnienia lub odizolowania od społeczności 98) wsparcie osobiste – poczucie możliwości zwrócenia się do innej osoby o pomoc
35. Dostęp do komunikacji	99) odsetek gospodarstw domowych posiadających dostęp do komunikacji (telefon, komórka, Internet)
36. Kultura i sztuka	100) postrzeganie sceny artystycznej – ocena bogactwa i różnorodności dostępnych sztuk teatralnych 101) odsetek mieszkańców pracujących w zawodach kreatywnych

Dziedzina 7: Prawa społeczne i polityczne

Aspekty	Wskaźniki/ mierniki
37. Udział społeczeństwa w podejmowaniu decyzji	102) ocena zrozumienia sposobów podejmowania decyzji przez władze lokalne (w skali pięciostopniowej) 103) ocena możliwości wpływania na działania władz lokalnych 104) ocena zaufania do decyzji podejmowanych przez władze lokalne 105) poczucie społecznego wpływu na decyzje podejmowane przez władze lokalne
38. Frekwencja wyborcza	106) frekwencja w wyborach do władz lokalnych 107) frekwencja w wyborach do regionalnych urzędów (zarządów, rad) ds. zdrowia 108) frekwencja w wyborach do rad regionalnych 109) frekwencja w wyborach parlamentarnych
39. Udział w lokalnych ciałach decyzyjnych	110) reprezentacja kobiet w lokalnych radach miejskich 111) reprezentacja w szkolnych radach kuratorów wg grup etnicznych i płci

Dziedzina 8: Ekonomiczne warunki życia

Aspekty	Wskaźniki/mierniki
40. Dochody	112)przeciętny tygodniowy dochód brutto 113)mediana osobistych dochodów brutto 114)mediana dochodów gospodarstw domowych 115)odsetek gospodarstw domowych uzyskujących niskie (<30000\$) i wysokie (>70000\$) dochody roczne 116)odsetek osób uzyskujących niskie i wysokie roczne dochody osobiste wg grup etnicznych 117)liczba udzielanych tygodniowo zasiłków zależnych od wysokości dochodów 118)odsetek rodzin otrzymujących zasiłki zależne od wysokości dochody wg rodzaju
41. Zrównoważenie czasu pracy	119)ocena satysfakcji ze zrównoważenia czasu poświęcanego na pracę zarobkową i na inne aspekty życia (np. życie rodzinne, czas wolny)
42. Koszty życia	120)konsumencki wskaźnik cen dla wybranych wyrobów/ usług 121)wskaźnik cen żywności 122)wskaźnik kosztów utrzymania gospodarstw domowego (energia, komunikacja, środki czystości, ubezpieczenie)
43. Ubóstwo	123)odsetek mieszkańców żyjących w ubóstwie (w kolejnych decyłach indeksu ubóstwa – skala dziesięciostopniowa)
44. Bilans zadłużenia i dochodów	124)wielkość zadłużenia i oszczędności – różnica między aktywami i pasywami 125)całkowita wartość zobowiązań gospodarstw domowych
Dziedzina 9: Rozwój ekonomiczny	
Aspekty	Wskaźniki/mierniki
45. Wzrost gospodarczy	126)przyrost dochodu narodowego brutto 127)wzrost produktywności – wartość dochodu na jednego zatrudnionego
46. Zatrudnienie	128)liczba zatrudnionych 129)odsetek osób w wieku 15 lat i więcej stanowiących zasoby siły roboczej (zatrudnieni i nie zatrudnieni, ale nie uczęszczający do szkół) wśród wszystkich osób w wieku produkcyjnym 130)stopa bezrobocia 131)odsetek rodzin z dziećmi, w których rodzice pracują mniej niż 30 godz. tygodniowo
47. Badania i rozwój	132)liczba osób zatrudnionych w sektorze badań naukowych i szkolnictwie wyższym
48. Lokalny biznes	133)wskaźnik demografii przedsiębiorstw (liczb przedsiębiorstw otwieranych – liczba przedsiębiorstw zamykanych)
49. Handel detaliczny	134)wielkość wydatków w handlu detalicznym
50. Zabudowania gospodarcze	135)liczba i wartość pozwoleń na nowe budynki gospodarcze
51. Turystyka	136)liczba noclegów udzielonych turystom
Dziedzina 10: Środowisko naturalne	
Aspekty	Wskaźniki/mierniki
52. Lokalne zagadnienia środowiskowe	

53. Postępowanie z odpadami	137)całkowita ilość wytwarzanych odpadów 138)odsetek odpadów poddawanych recyklingowi 139)ilość zgromadzonych odpadów, które mogą zostać poddane recyklingowi na jednego mieszkańca 140)ilość odpadów stałych, składowanych na wysypiskach na jednego mieszkańca
54. Bioróżnorodność	141)uwzględnienie problemu bioróżnorodności w strategiach lokalnych 142)wielkość obszarów chronionych (wg odpowiednich przepisów) należących do właścicieli prywatnych 143)liczba obszarów przyrodniczo cennych
55. Zużycie energii	144)zużycie energii elektrycznej 145)zaangażowanie w projekty zwiększające wydajność energetyczną i zrównoważone wykorzystanie energii
56. Jakość powietrza	146)poziom cząstek stałych, SO ₂ , NO ₂ , CO 147)postrzeganie zanieczyszczenia powietrza jako problemu miasta
57. Jakość wody	148)liczba przeprowadzonych badań w ramach monitoringu jakości wody 149)odsetek próbek nie spełniających wymagań 150)postrzeganie zanieczyszczenia wody jako problemu miasta
58. Jakość wody pitnej	151)klasa jakości zdrowotnej wody w miastach 152)jakość wody pod względem zgodności ze standardem zawartości bakterii coli
59. Zużycie wody	153)zużycie wody na mieszkańca 154)zużycie wody na cele gospodarcze
60. Ślad ekologiczny	155)ślad ekologiczny – agregatowy wskaźnik pokazujący ilość zasobów naturalnych potrzebnych do zaspokojenia obecnego poziomu konsumpcji i absorbowania powstających w jej wyniku zanieczyszczeń

Dziedzina 11: Kształtowanie środowiska miejskiego

Aspekty	Wskaźniki/mierniki
61. Wygląd i atmosfera miejska	156)poczucie dumy z obecnego wyglądu i atmosfery w mieście 157)postrzegania graffiti, wandalizmu, bałaganu jako problemów miasta 158)ocena natężenia hałasu w mieście i postrzeganie tego jako problemu miasta
62. Wykorzystanie przestrzeni	159)wielkość publicznie dostępnych terenów zielonych 160)ocena dostępności publicznych terenów zielonych
63. Ruch drogowy i transport	161)liczba pojazdów przypadających na gospodarstwo domowe 162)liczba zarejestrowanych pojazdów na 1000 mieszkańców 163)odsetek mieszkańców korzystających z samochodów (i innych środków transportu) podczas dojazdów do pracy 164)dystanse pokonywane rocznie przez mieszkańców za pomocą różnych środków transportu 165)odsetek mieszkańców dojeżdżających do pracy poza miastem (miejsцем zamieszkania)
64. Transport publiczny	166)częstotliwość korzystanie ze środków komunikacji

- publicznej
¹⁶⁷⁾ocena dostępności (pod względem cenowym),
 bezpieczeństwa i wygody środków komunikacji
 publicznej
¹⁶⁸⁾ocena dostępności infrastruktury (przystanków,
 stacji)

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Quality, 2007]

4.1.4. Doświadczenia innych samorządów za granicą

- Analiza różnych źródeł (literatura i Internet) świadczy o dużej powszechności w zagranicznych samorządach praktyki badania jakości życia, dotyczy to zwłaszcza miast amerykańskich (Stanów Zjednoczonych i Kanady). Poniższe zestawienia pokazują bogactwo podejść do tych badań, a zwłaszcza równice, ale także podobieństwa w specyfikacji dziedzin/sfer/obszarów/aspektów jakości życia:

Koncepcja z Devon

Zanieczyszczenie.	Dostęp
Różnorodność przyrody.	Bezpieczeństwo.
Transport.	Wiedza.
Potrzeby lokalne.	Uprawnienia.
Potrzeby podstawowe.	Czas wolny.
Praca i ekonomia.	Wyróżnione.
Zdrowie	

Koncepcja QOL Index for the Grand Travers Region

Kultura i rekreacja	Zdrowie
Ekonomia	Transport i infrastruktura
Edukacja	Środowisko naturalne
Etyczne i cywilne normy	Publiczne bezpieczeństwo
Rząd i polityka	Środowisko społeczne

Koncepcja City of Toronto.

Uniwersytety i College,	Bezpieczeństwo,
Atrakcje,	Różnorodność,
	Służba zdrowia.

Koncepcja Redwood City 2000

Różnorodność;	Potrzeby mieszkaniowe;
Opieka społeczna;	Podniesienie wspólnoty.
Edukacja;	Siła ekonomiczna.
Młodzi;	Środowisko.
Sąsiedztwo;	Bezpieczeństwo.

Koncepcja Quality of Life Index in Ontario.

Spoleczny (S.);

Ekonomiczny (E.);

Zdrowie (Z.);

Środowiskowy (Ś.);

Koncepcja Oregon Progress Board

POMIARY PILNE:

Dzieci i rodziny.

Reforma edukacji i przygotowania do zasilenia siły roboczej.

Szkolenia siły roboczej.

Wartość dodana produktu, biznes globalny.

Zdrowie i opieka zdrowotna.

Fizyczna żywotność wspólnoty.

Spoleczna żywotność wspólnoty.

Czyste środowisko naturalne.

Skuteczność samorządu.

POMIARY PODSTAWOWE:

Dobrze wyedukowani i uzdolnieni ludzie.

Zdrowe jednostki i rodziny.

Zdrowe środowisko.

Żywotna wspólnota.

Dochód jednostkowy,

Dywersyfikacja ekonomiczna i międzynarodowy handel.

4.2. Doświadczenia polskich samorządów

Poznań

1. Inicjatorami badań nad jakością życia w Poznaniu był Urząd Miasta. We współpracy z Wydziałem Nauk Społecznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, a obecnie z Centrum Badania Jakości Życia, władze miasta realizują program *Wskaźniki jakości życia mieszkańców Poznania*. Efektem realizacji tego programu, polegającego na systematycznym pomiarze wskaźników opartych na badaniu opinii mieszkańców, są cztery edycje badań w latach: 2002, 2003, 2004 i 2006.
2. Wartości **wskaźników subiektywnych** uzyskane zostały w wyniku bezpośrednich badań ankietowych, przeprowadzonych na próbie 600 mieszkańców Poznania. Dla tych wskaźników autorzy badań przyjęli pięciostopniową skalę, w której określone zostały następujące poziomy oceny:
  - powyżej 3,75 – ocena bardzo dobra
  - 3,26 – 3,75 – ocena raczej dobra
  - 2,76 – 3,25 – ocena przeciętna
  - 2,26 – 2,75 – ocena raczej zła
  - poniżej 2,25 ocena bardzo zła
4. Wartości **wskaźników obiektywnych** ustalone zostały na podstawie danych z GUS oraz instytucji funkcjonujących na Terenia Poznania, takich jak: Urząd Miasta, Komenda Miejska Policji, Powiatowy Urząd Pracy itp.

5. **Dziedziny jakości życia**, wyróżnione w ich ramach aspekty i odpowiadające im wskaźniki subiektywne i obiektywne przedstawione zostały w tabeli 4.5.

Tabela 4.6. Struktura wskaźników badania jakości życia w Poznaniu

I. Dziedzina: Komunikacja		
Aspekty	Wskaźniki subiektywne	Wskaźniki obiektywne
1. Działanie komunikacji miejskiej	1) punktualność 2) częstotliwość 3) ceny biletów 4) czystość 5) wygoda jazdy	1) punktualność – odsetek kursów wykonanych zgodnie z rozkładem 2) gotowość techniczna – odsetek pojazdów będących gotowych do jazdy 3) stan taboru – odsetek pojazdów, w których nie stwierdzono uchybień podczas kontroli 4) stan przystanków i dworców – odsetek przystanków i dworców, w których nie stwierdzono uchybień podczas kontroli 5) średnia prędkość komunikacyjna
2. Warunki komunikacji samochodowej	6) jakość nawierzchni 7) czas przejazdu 8) działanie świateł 9) łatwość dojazdu 10) znaki drogowe	6) liczba samochodów na 1000 mieszkańców 7) stan nawierzchni dróg i skrzyżowań
II. Dziedzina: Zdrowie		
Aspekty	Wskaźniki subiektywne	Wskaźniki obiektywne
1. Samoocena stanu zdrowia	1) podatność na zachorowania 2) znoszenie wysiłku fizycznego 3) znoszenie stresu 4) ból i dolegliwości	1) urodzenia żywe i zgony na 1000 mieszkańców 2) umieralność ze względu na przyczynę na 100000 mieszkańców 3) zgony osób poniżej 65 lat 4) przeciętne dalsze trwanie życia
2. Dostępność usług medycznych	5) zaspokojenie potrzeb zdrowotnych	5) personel medyczny na 10000 mieszkańców

	6) pomoc medyczna w nocy 7) pomoc lekarza specjalisty 8) wybór szpitala 9) niezbędne badania	6) porady lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej 7) łóżka w szpitalach
III. Dziedzina: Bezpieczeństwo socjalne		
Aspekty	Wskaźniki subiektywne	Wskaźniki obiektywne
1. Własne możliwości finansowe	1) czynsz i opłaty 2) żywność 3) odzież i obuwie 4) drogie wyposażenie 5) towary luksusowe 6) oszczędzanie, inwestowanie	1) powierzchnia mieszkania 2-pokojowego, które można nabyć w obrocie wolnorynkowym za średnie miesięczne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw 2) odsetek gospodarstw domowych żyjących poniżej: minimum egzystencji, ustawowej granicy ubóstwa, subiektywnej granicy ubóstwa, minimum socjalnego
2. Możliwość uzyskania wsparcia finansowego	7) od rodziny 8) od przyjaciół 9) od instytucji miejskich 10) od organizacji społecznych 11) od społeczności parafialnej	3) liczba mieszkańców korzystających z pomocy społecznej 4) liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej 5) powody przyznawania pomocy społecznej
3. Warunki mieszkaniowe	12) wielkość mieszkania 13) stan techniczny 14) wyposażenie	6) mieszkania bez podstawowych wygód 7) liczba mieszkań na 1000 mieszkańców 8) przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania 9) przeciętna liczba osób na mieszkanie 10) przeciętna powierzchnia użytkowa na osobę
IV. Dziedzina: Bezpieczeństwo		
Aspekty	Wskaźniki subiektywne	Wskaźniki obiektywne
1. Poczucie bezpieczeństwa wieczorem i w nocy	1) poczucie bezpieczeństwa w mieszkaniu 2) poczucie bezpieczeństwa w okolicy miejsca zamieszkania	1) liczba przestępstw wg rodzaju 2) liczba przestępstw na 1000 mieszkańców

	<ul style="list-style-type: none"> 3) poczucie bezpieczeństwa na dworcach i przystankach 4) poczucie bezpieczeństwa w centrum miasta 5) poczucie bezpieczeństwa w parkach i na terenach spacerowych 	<ul style="list-style-type: none"> 3) liczba przestępstw kryminalnych 4) liczba przestępstw gospodarczych
2. Działanie policji	<ul style="list-style-type: none"> 6) kultura osobista policjantów 7) możliwości kontaktowania się z policjantami 8) kompetencje policjantów 9) skuteczność załatwiania spraw 10) szybkość działania 	<ul style="list-style-type: none"> 5) wykrywalność przestępstw wg rodzajów 6) udział włamań do mieszkań na 1000 mieszkańców
3. Gotowość do zaangażowania się w poprawę bezpieczeństwa	<ul style="list-style-type: none"> 11) gotowość do powiadomienia policji gotowość do udzielenia pomocy sąsiadowi 12) gotowość do uczestnictwa w społecznym programie ochrony 	<ul style="list-style-type: none"> 7) udział przestępstw narkotykowych na 1000 mieszkańców 8) liczba upomnień/pouczeń udzielonych przez straż miejską
V. Dziedzina: Środowisko		
Aspekty	Wskaźniki subiektywne	Wskaźniki obiektywne
1. Czystość powietrza	<ul style="list-style-type: none"> 1) ocena czystości powietrza w okolicy miejsca zamieszkania 2) ocena czystości powietrza w centrum miasta 	<ul style="list-style-type: none"> 1) zanieczyszczenie powietrza (zawartość dwutlenku azotu, pyłu i dwutlenku siarki w powietrzu) 2) struktura terenów zielonych w Poznaniu
2. Czystość jezior i rzek	<ul style="list-style-type: none"> 3) ocena czystości jezior 4) ocena czystości rzek 	<ul style="list-style-type: none"> 3) klasa wód w Poznaniu 4) zrzut ścieków kanalizacją miejską ogółem 5) zrzut ścieków kanalizacją z gospodarstw domowych
3. Gotowość do zaangażowania się w ochronę środowiska	<ul style="list-style-type: none"> 5) gotowość do segregowania odpadów 6) gotowość do wspierania organizacji społecznych 7) gotowość do zaangażowania się w programy i akcje na rzecz ochrony środowiska 	<ul style="list-style-type: none"> 6) ilość odzyskanych surowców wtórnych przez miejski służby miejskie 7) ilość odpadów zebranych podczas akcji „Wiosenne porządki” i „Sprzątanie świata” 8) liczba osób uczestniczących w

		akcji „Wiosenne porządki” i „Sprzątanie świata”
VI. Dziedzina: Czas wolny		
Aspekty	Wskaźniki subiektywne	Wskaźniki obiektywne
1. Zadowolenie ze sposobu spędzania czasu wolnego	1) zadowolenie z życia towarzyskiego 2) zadowolenie z czasu spędzanego w domu 3) zadowolenie z urlopów i czasu spędzanego poza miastem 4) zadowolenia z rekreacji i aktywności fizycznej 5) zadowolenie z pobytu w kinie, dyskotecy, na koncercie 6) zadowolenie z pobytu w teatrze, operze, muzeum	1) liczba widzów w kinach na 1000 mieszkańców 2) liczba widzów w teatrach na 1000 mieszkańców 3) liczba zwiedzających muzea na 1000 mieszkańców 4) czytelnicy bibliotek na 1000 mieszkańców 5) liczba obiektów sportowych
VII. Dziedzina: Praca		
Aspekty	Wskaźniki subiektywne	Wskaźniki obiektywne
1. Zadowolenie z pracy	1) ocena warunków pracy 2) zadowolenie z wynagrodzenia 3) ocena możliwości rozwoju 4) ocena kontaktów ze współpracownikami 5) ocena relacji z przełożonymi	1) przeciętne miesięczne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw 2) przeciętne świadczenie emerytalno-rentowe 3) odsetek ludności aktywnej zawodowo
2. Szansa znalezienia zatrudnienia	6) ocena szansy znalezienia pracy lepszej niż obecna 7) ocena szansy znalezienia pracy podobnej do obecnej 8) ocena szansy znalezienia pracy gorszej niż obecna	4) stopa bezrobocia 5) struktura bezrobotnych wg czasu pozostawania bez pracy 6) struktura bezrobotnych wg wieku
VIII. Dziedzina: Edukacja		
Aspekty	Wskaźniki subiektywne	Wskaźniki obiektywne
1. Szkoły	1) ocena poziomu kształcenia w szkołach 2) ocena wychowania uczniów przez szkoły 3) ocena poziomu opieki jaki zapewniają szkoły	1) średni wynik sprawdzianów w klasach szóstych 2) wyniki egzaminów gimnazjalnych

	4) ocena warunków dla niepełnosprawnych	
2. Wyposażenie szkół	5) dostępność komputerów i Internetu 6) wyposażenie w pomoce naukowe 7) wyposażenie bibliotek 8) czystość, estetyka i przestronność pomieszczeń	3) liczba uczniów na oddział wg rodzaju szkoły 4) liczba uczniów na 1 komputer w liceach ogólnokształcących

IX. Dziedzina: Obywatelski Poznań

Aspekty	Wskaźniki subiektywne	Wskaźniki obiektywne
1. Poczucie związku z Poznaniem	1) poczucie więzi z Poznaniem 2) poczucie więzi z dzielnicą 3) poczucie więzi z osiedlem/ulicą	1) kierunki odpływu ludności z Poznania 2) ludność wg okresu zamieszkania w Poznaniu
2. Gotowość do zaangażowania się w sprawy miasta	4) gotowość do udziału w spotkaniach z władzami 5) gotowość do udziału w pracach na rzecz rozwoju sąsiedztwa 6) gotowość do kandydowania do Rady Miasta	3) frekwencja wyborcza w latach 2003-2006 4) liczba zarejestrowanych organizacji pozarządowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Wskaźniki 2005].

Sopot

6. Badanie opinii mieszkańców miasta o Sopocie przeprowadzone zostało na zlecenie Urzędu Miasta przez PBS DGA Sp. z o.o. Badanie przeprowadzone zostało w czerwcu 2006 r. i objęło 520 mieszkańców miasta w wieku powyżej 15 lat.

7. **Jakość subiektywna** określana **poziomem zadowolenia** mieszkańców z życia w Sopocie określony został na podstawie ankiety, w której zadano mieszkańcom 41 następujących pytań/wskaźników, zgrupowanych w 3 kategoriach i obejmujących łącznie 26 zagadnień. Strukturę tego przedstawia tabela 4.6.

Tabela 4.7. Struktura pytań/wskaźników badania subiektywnej jakości życia w Sopocie

Kategorie	Zagadnienia	Pytania/wskaźniki
-----------	-------------	-------------------

I. Stosunek mieszkańców do miasta	1) zadowolenie z mieszkania w Sopocie	<ul style="list-style-type: none"> – czy jest Pan/Pani zadowolony/a, że mieszka w Sopocie? – gdyby otrzymał(a) Pan(i) propozycję dobrze płatnej pracy i mieszkania w innym regionie kraju, to czy zdecydował(a)by się Pan(i) opuścić Sopot?
	2) zalety i wady mieszkania w Sopocie:	<ul style="list-style-type: none"> – jakie widzi Pan(i) zalety mieszkania w Sopocie? – jakie widzi Pan(i) wady mieszkania w Sopocie
	3) ocena miejsca zamieszkania – najbliższej okolicy:	– jak ocenia Pana(i) poszczególne cechy miejsca zamieszkania – najbliższej okolicy?
	4) ocena wybranych dziedzin życia miasta:	– jak ocenia Pan(i) podane dziedziny życia miasta?
	5) jak określany jest Sopot:	– w jakim stopniu podane określenia, Pana(i) zdaniem, pasują do Sopotu?

II. Ocena działalności władz miasta	1) inwestycje, a atrakcyjność turystyczna miasta:	– w jakim stopniu, Pana(i) zdaniem, wymienione inicjatywy/inwestycje zrealizowane w ostatnim czasie wpłynęły na atrakcyjność turystyczną Sopotu?
	2) ocena sposobu zarządzania miastem	– czy Pana(i) zdaniem Sopot jest obecnie dobrze zarządzany?
	3) zaufanie do decyzji władz miasta:	– czy ma Pan(i) zaufanie do decyzji podejmowanych przez władze miasta?
	4) poczucie wpływu na podejmowanie decyzji przez władze miasta:	– czy ma Pan(i) poczucie wpływu na decyzje podejmowane w Urzędzie Miasta?
	5) sesje Rady Miasta:	– czy kiedykolwiek brał(a) Pan(i) udział w obradach Rady Miasta? – czy w obradach Rady Miasta można brać udział?
	6) kontakt z radnymi:	– czy zna Pan(i) przynajmniej jednego radnego ze swojej dzielnicy?
	7) działalność promocyjna miasta:	– jak ocenia Pan(i) działalność promocyjną miasta?
	8) przynależność do organizacji politycznych lub społecznych:	– czy należy Pan(i) do jakiejś organizacji politycznej lub społecznej?

III. Problemy miejskie Sopotu	1) największe problemy:	– które z wymienionych problemów są Pana(i) zdaniem najważniejsze dla funkcjonowania Sopotu?
	2) komunikacja miejska:	– czy korzysta Pan(i) z komunikacji miejskiej? – czy Pana(i) zdaniem Sopot jest dobrze skomunikowany z Gdynią i Gdańskiem
	3) poczucie bezpieczeństwa	– czy mieszkając w Sopocie czuje się Pan(i) bezpiecznie
	4) agresja słowna i fizyczna:	– czy jakaś osoba zagadywała, zaczepiała, używała wulgaryzmów, obrażała Pana(ia)? – czy jakaś osoba uderzyła, popchnęła, zraniła, okradła Pana(ia)?
	5) osoby ubogie:	– czy Pana(i) zdaniem w Sopocie jest dużo osób ubogich? – czy słyszał(a) Pan(i) o działaniach podejmowanych na rzecz osób ubogich? – jakie instytucje podejmują Pana(i) zdaniem działania na rzecz osób ubogich? – które miasto Pana(i) zdaniem najbardziej pomaga ubogim – Gdańsk, Gdynia czy Sopot?

IV.Rozrywka i kultura w Sopocie	1) czas wolny:	– w jaki sposób najchętniej spędza Pan(i) swój czas wolny?
	2) udział w imprezach kulturalno-rekreacyjnych:	– czy bierze Pan(i) udział w imprezach kulturalno-rekreacyjnych organizowanych na terenie Sopotu?
	3) poczucie doinformowania	– czy Pana(i) zdaniem informacje o imprezach organizowanych na terenie Sopotu są łatwo dostępne? – czy Pana(i) zdaniem informacje o decyzjach Urzędu Miasta, inwestycjach, zmianach w organizacji ruchu są łatwo dostępne?
	4) aktualne i preferowane źródła informacji:	– jakie są aktualne i preferowane przez Pana(ia) aktualne i preferowane źródła informacji o imprezach i decyzjach Urzędu Miasta?
V.Walory turystyczne Sopotu	1) ocena przygotowania Sopotu na przyjęcie turystów i kuracjuszy	– jak ocenia Pan(i) przygotowanie Sopotu na przyjęcie turystów i kuracjuszy?
	3) ranking miejsc godnych pokazania turystom:	– które z wymienionych miejsc są Pana(i) zdaniem najbardziej godne pokazania przyjeźdnym?
	3) Sopot – miasto dla turystów czy dla mieszkańców:	– czy Pana(i) zdaniem Sopot jest raczej miastem dla turystów czy dla mieszkańców?
	4) korzyści i niedogodności:	– czy z faktu, że Sopot jest miejscowością turystyczną wynika więcej korzyści czy niedogodności dla miasta i jego mieszkańców? – czy z powodu przyjazdu turystów do Sopotu miasto zyskuje ekonomicznie? – czy z powodu przyjazdu turystów do Sopotu wzrasta prestiż miasta? – czy Pana(i) sytuacja finansowa ma związek z przyjazdem turystów do Sopotu?

		<ul style="list-style-type: none"> - czy odczuwa Pan(i) korzyści inne niż finansowe z powodu przyjazdu turystów do Sopotu? - czy sytuacja finansowa Pana(i) rodziny, znajomych ma związek z przyjazdem turystów do Sopotu? - czy Pan(i) rodzina, znajomi odczuwają korzyści inne niż finansowe z powodu przyjazdu turystów do Sopotu?

Źródło: materiały Urzędu Miasta Sopotu

Gliwice

1. Badanie opinii mieszkańców Gliwic o stanie miasta, warunkach życia oraz oczekiwaniach wobec władz miejskich przeprowadzone zostało na zlecenie Urzędu Miasta przez firmą Business Consulting Sp. z o.o. w Katowicach.
2. W badaniach ankietowych zadano mieszkańcom kilkadziesiąt pytań zgrupowanych w ramach 5 dziedzin, obejmujących łącznie 18 badanych aspektów (por. tabela 4.7.).

Tabela 4.8. Struktura pytań/wskaźników badania subiektywnej jakości życia w Gliwicach

Dziedziny	Aspekty	Pytania/wskaźniki
I. Mieszkańcy miasta:	1) charakterystyka demograficzna próby badawczej:	
	2) identyfikacja mieszkańców z miastem:	- jak silnie czuje się Pan(i) związany z Gliwicami?
	3) deklaracja dalszego zamieszkiwania w Gliwicach:	- gdyby Pana(i) miał(a) możliwość przeprowadzenia się z rodziną do innego miasta, czy skorzystał(a)by Pan(i) z tej okazji?

II. Przyszłość miasta:	1) podstawy rozwoju miasta – trzy sprawy priorytetowe dla rozwoju Gliwic:	– jakie trzy sprawy uważa Pan(i) za priorytetowe dla przyszłości Gliwic?
	2) dzielnice – zestawienie głównych zadań do wykonania przez władze miasta w poszczególnych dzielnicach miasta.	–
III. Warunki zamieszkania w mieście i jego dzielnicach	2) miasto – ocena zmian warunków zamieszkania (lata 1998-2006)	– jak Pana(i) zdaniem zmieniły się w ostatnich 2 latach warunki życia i zamieszkania w Gliwicach?
	3) bezpieczeństwo w mieście:	– proszę ocenić czy Gliwice to miasto bezpieczne?
	4) dzielnica – warunki zamieszkania:	<p>*proszę ocenić swoją dzielnicę pod względem:</p> <ul style="list-style-type: none"> - możliwości robienia codziennych zakupów, - ilości i różnorodności punktów usługowych, - funkcjonowania komunikacji miejskiej, - stanu nawierzchni i oznakowania dróg, - dostępności usług służby zdrowia, - możliwości korzystania z bibliotek i kształcenia, - zagospodarowania placów zabaw dla dzieci?
	5) dzielnice – zalety i wady zamieszkania:	– co Pan(i) zdaniem stanowi największą zaletę/wadę dzielnicy?

IV. Działalność Urzędu Miasta i służb publicznych:	1) poziom zadowolenia ze sposobu działania Urzędu Miasta:	– czy jest Pan(i) zadowolony(a) ze sposobu działania Urzędu Miasta w Gliwicach?
	2) porównanie sposobu obsługi w Urzędzie Miasta do obsługi w innych instytucjach i firmach prywatnych	– jak na tle innych instytucji/firm prywatnych ocenia Pan(i) pracę Urzędu Miasta w Gliwicach?
	3) oczekiwania wobec Urzędu Miasta:	– jakie ma Pan(i) oczekiwania wobec sposobu obsługi mieszkańców w Urzędzie Miasta?
	4) ocena funkcjonowania służb miejskich:	– jak ocenia Pan(i) funkcjonowanie służb publicznych? – jak ocenia Pan(i) zmiany w funkcjonowaniu służb publicznych?
	5) źródło informacji o działalności Urzędu Miasta:	– czy widział(a) Pana(i) stronę internetową Urzędu Miasta? – jaką prasę lokalną Pan(i) czyta? – czy Pana(i) zdaniem Miejski Serwis Informacyjny jest obiektywny, a informacje są sprawdzone? – czy Pana(i) zdaniem Miejski Serwis Informacyjny ma atrakcyjną formę graficzną i jest łatwo dostępny?

V. Zagadnienia polityki miejskiej i społecznej miasta:	1) najważniejsze problemy do rozwiązania w Gliwicach	– na rozwiązaniu jakich problemów według Pana(i) władze miasta powinny skupić się w pierwszej kolejności?
	2) Drogowa Trasa Średnicowa:	– czy zna Pan(i) plany budowy Drogowej Trasy Średnicowej w Gliwicach? – czy Pana(i) zdaniem planowany przebieg: przyczyni się do usprawnienia ruchu, wpłynie na rozwój miasta, ograniczy ruch w innych częściach miasta czy doprowadzi do degradacji miasta?
	3) wpływ autostrady A4 na ciężki ruch samochodowy w centrum Gliwic:	– czy Pana(i) zdaniem dzięki autostradzie A4 uciążliwości związane z ciężkim ruchem w centrum Gliwic zmniejszyły się
	4) oferta kulturalna i rekreacyjna miasta	– czy jest Pan(i) zadowolony(a) z oferty kulturalnej i rekreacyjnej miasta?

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów Urzędu Miasta w Gliwicach

Jaworzno

1) **Badanie opinii** mieszkańców Jaworzna na temat:

- stanu miasta,
- warunków życia i
- oczekiwań wobec władz miasta

przeprowadzone zostało w 2006r. przez Instytut Badania Opinii i Rynku „PENTOR” S.A. na zlecenie Urzędu Miasta w Jaworznie. W badaniu zadano mieszkańcom kilkadziesiąt pytań zgrupowanych w 10 dziedzinach. Strukturę badania przedstawia tabela 4.8.

Tabela 4. 9. Struktura badania opinii mieszkańców w Jaworznie

Dziedziny	Pytania/wskaźniki
1. Ogólna ocena miasta:	– Czy Jaworzno wyróżnia się czymś pozytywnym na tle innych miast na Śląsku? Jeśli tak to czym?

<p>2. Kultura, sport, rekreacja:</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Jak często uczestniczy Pan(i) w różnego rodzaju imprezach sportowych i kulturalnych organizowanych w mieście? – Jak ocenia Pan(i) te imprezy? – Czy odwiedza Pan(i) znajdujące się w mieście tereny/obiekty sportowo-rekreacyjne? Jeśli tak to jakie? – Czy odwiedza Pan(i) znajdujące się w mieście miejsca o charakterze kulturalnym?
<p>3. Edukacja, służba zdrowia:</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Czy ma Pan(i) dzieci w wieku szkolnym uczące się na terenie miasta? – Do jakiej szkoły uczęszczają Pana(i) dzieci? – Jak ocenia Pan(i) poziom bezpieczeństwa dzieci w szkole i w drodze do szkoły? – Jakie działania należałoby podjąć, żeby podnieść poziom bezpieczeństwa dzieci i młodzieży w szkole i w drodze do szkoły? – Czy zdecydował(a)by się Pan/i, aby Pana/ i dziecko uczęszczało do szkoły o lepszym standardzie, ale oddalonej od miejsca zamieszkania? – Dlaczego nie zdecydował(a)by się Pan/ i na to, żeby Pana/ i dziecko uczęszczało do szkoły o lepszym standardzie, ale oddalonej od miejsca zamieszkania? – Czy jest Pan/ i zadowolony ze świadczeń podstawowej opieki zdrowotnej? – Czy uważa Pan/ i, że liczba lekarzy pierwszego kontaktu jest wystarczająca w stosunku do potrzeb mieszkańców? – Czy jest Pan/i zadowolony/a z tej placówki zdrowia, w której jest Pan/i zarejestrowany/ a? – Czy zaobserwowali Państwo zmiany zachodzące w Szpitalu Wielospecjalistycznym w Jaworznie? Jeśli tak to jakie?
<p>4. Ocena funkcjonowania Urzędu Miasta:</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Czym <u>powinien</u> cechować się pracownik Urzędu Miejskiego? – Czym <u>cechują się</u> pracownicy Urzędu

	<p>Miejskiego w Jaworznie?</p> <ul style="list-style-type: none"> – Czy docierają do Pana/ i informacje o tym, co dzieje się w mieście, głównie informacje o działaniach podejmowanych przez Urząd Miejski i Władze Miasta? – Gdzie można najłatwiej znaleźć informacje o działaniach podejmowanych przez Urząd Miejski i Władze Miasta? – Czy w ciągu ostatnich dwóch lat nastąpiły jakieś pozytywne zmiany w funkcjonowaniu Urzędu Miejskiego? Jeśli tak to jakie? – Czy korzysta Pan/i z internetu? Jeśli tak to gdzie? – Czy gdyby istniała możliwość załatwiania niektórych spraw w Urzędzie Miejskim przy wykorzystaniu poczty elektronicznej i/lub internetu czy skorzystał(a)by Pan/i z takiej formy kontaktu?
<p>5. Bezpieczeństwo w mieście:</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Jakie dzielnice Jaworzna są Pana/i zdaniem najbardziej niebezpieczne? – Czy uważa Pan/i, że wdrażany program „Tarcza” wpłynął na poprawę bezpieczeństwa w Jaworznie ?
<p>6. Komunikacja miejska:</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Jak często korzysta Pan/i z komunikacji miejskiej? – Jak Pan/i ocenia poszczególne aspekty komunikacji miejskiej? – Jak Pan/i ocenia prywatnych przewoźników (autobusy prywatne i minibusy)?
<p>7. Ocena handlu w mieście:</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Jaka jest Pana/i opinia na temat handlu ulicznego? – Czy jeździ Pan/i na zakupy do hipermarketów usytuowanych miastach ościennych? Jeśli tak to jak często? – Czy należałoby zbudować w mieście hipermarket? Jeśli tak to w którym miejscu? – Czy Pana/ i zdaniem powinien obowiązywać zakaz pracy hipermarketów w niedzielę i święta?

8. Finanse, planowanie, inwestycje:	<ul style="list-style-type: none"> – Czy orientuje się Pan/i, jakie inwestycje będą podejmowane na terenie miasta Jaworzno w ciągu najbliższych trzech lat? – Czy Jaworzno skutecznie ubiega się o środki unijne? – Czy akceptuje Pan/Pani taką formę gospodarowania środkami z budżetu miasta?
9. Sytuacja mieszkaniowa:	<ul style="list-style-type: none"> – Proszę powiedzieć, czy jest Pan/i zadowolony ze swojej sytuacji mieszkaniowej? Jeśli nie to dlaczego? – Czy gdyby miał/a Pan/i zamiar kupić działkę pod budowę domu mieszkalnego lub na prowadzenie działalności gospodarczej, na zakup jakiej działki by się Pan/i zdecydował/a? – W jakiej dzielnicy najchętniej kupił(a)by Pan/i działkę pod budowę domu?
10. Zadania na najbliższą przyszłość:	<ul style="list-style-type: none"> – Proszę wskazać najlepsze sposoby zagospodarowania niewykorzystanych gruntów – Proszę wskazać największe problemy miasta

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów Urzędu Miejskiego w Jaworznie

4.3. Inne doświadczenia

1. Ciekawe badania dotyczące zasobów kapitałowych polskich miast, których przedmiotem była w istocie rzeczy obiektywna jakość życia przeprowadzone były przez firmę konsultingową **PricewaterhouseCoopers (PwC)**. Firma przygotowało *Raport na temat wielkich miast Polski*, obejmujący Gdańsk, Katowice, Kraków, Łódź, Poznań, Warszawę i Wrocław.
2. Przedmiotem badań, których wyniki zaprezentowane został w *Raporcie*, była **analiza potencjału rozwojowego** jakim dysponują te miasta w perspektywie dynamicznego rozwoju, związanego z możliwością wykorzystania środków Unii Europejskiej w latach 2007-2012. Będący przedmiotem badań **kapitał rozwojowy** (tak został on nazwany przez autorów *Raportu*), opisany został przez 7 kapitałów składowych. W ramach każdego z tych kapitałów wyróżnionych zostało kilka cech, do pomiaru których wykorzystane zostały

wskaźniki obiektywne. Wskaźniki te oparte są głównie na danych pochodzących z zasobów statystyki publicznej. Dane wykorzystane w *Raporcie* pochodzą z lat 2005-2007 przy czym zawsze starano się o możliwie najnowsze informacje. Wspomniane kapitały składające się na Kapitał rozwoju to:

- 1) Kapitał Ludzki i Społeczny opisany przez 5 cech i 14 wskaźników,
  - 2) Kapitał Jakości Życia opisany przez 4 cechy i 11 wskaźników,
  - 3) Kapitał Kultury i Wizerunku opisany przez 3 cechy i 11 wskaźników,
  - 4) Kapitał Instytucjonalno-Demograficzny opisany przez 3 cechy i 10 wskaźników,
  - 5) Kapitał Techniczny i Infrastrukturalny opisany przez 4 cechy i 15 wskaźników,
  - 6) Kapitał Źródeł Finansowania opisany przez 4 cechy i 7 wskaźników,
  - 7) Kapitał Atrakcyjność Inwestycyjnej opisany przez 3 cechy i 7 wskaźników.
3. Po opracowanie wstępnej wersji raportu dla każdego z badanych miast, autorzy konsultowali się z władzami miast, a wniesione przez nie uwagi pozwoliły na bardziej staranny dobór wskaźników i uwzględnienie specyfiki poszczególnych miast.
4. **Wartości wskaźników** zostały **znormalizowane** w taki sposób, że średni poziom dla każdego z nich wynosił 100. Umożliwiło to porównywanie wyników na poziomie poszczególnych cech i kapitałów. Znormalizowane wartości wskaźników dla poszczególnych cech w ramach kapitałów składowych przedstawione zostały na wykresach radarowych, w porównaniu do najmniejszej i największej wartości cechy wśród wszystkich badanych miast. Poszczególne kapitały składowe, wyróżnione cechy i odpowiadające im wskaźnik zestawione zostały w tabeli 4.10.

Tabela 4.10. Struktura kapitałów, cech i wskaźników rozwoju miast wg PwC

Kapitał Ludzki i Społeczny	
Cechy:	Wskaźniki:
1. Demografia	1) wskaźnik obciążenia demograficznego 2) udział osób starszych (w wieku poprodukcyjnym) w ludności miasta 3) liczba urodzeń dzieci na 1000 mieszkańców
2. Wykształcenie	4) odsetek osób z wykształceniem wyższym i średnim 5) liczba studentów na 1000 mieszkańców
3. Stosunek do	6) poparcia dla członkostwa w UE (referendum 2003)

gospodarki rynkowej	7) odsetek mieszkańców prowadzących działalność gospodarczą
4. Rynek pracy	8) stopa bezrobocia 9) poziom płac 10) dynamika płac nominalnych 11) liczba ofert pracy na 1000 mieszkańców 12) liczba absolwentów studiów technicznych i z nauk ścisłych
5. Aktywność społeczna	13) liczba zarejestrowanych organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców 14) przeciętna frekwencja wyborcza (wybory parlamentarne 2005, I tura wyborów samorządowych 2006, I tura wyborów prezydenckich 2006)
Kapitał Jakości Życia	
Cechy:	Wskaźniki:
1. Stan środowiska naturalnego	1) indeks emisji różnego typu zanieczyszczeń gazowych i pyłowych 2) liczba samochodów przypadających na km ² powierzchni miasta 3) odsetek odpadów składowanych na składowiskach 4) odsetek oczyszczanych ścieków
2. Jakość opieki zdrowotnej	5) liczba lekarzy na 1000 mieszkańców 6) śmiertelność niemowląt – liczba zgonów noworodków na 1000 urodzeń żywych 7) liczba punktów zdobytych przez placówki służby zdrowia w rankingu Newsweek'a
3. Jakość edukacji	8) punkty zdobyte przez najważniejsze uczelnie w mieście w rankingu Rzeczpospolitej i Perspektyw 9) wskaźnik zdawalności matur
4. Poczucie bezpieczeństwa	10) liczba kolizji i wypadków drogowych na 1000 mieszkańców 11) liczba odnotowanych przestępstw na 1000 mieszkańców
Kapitał Kultury i Wizerunku	
Cechy:	Wskaźniki:
1. Generalny wizerunek miasta	1) liczba „dobrych skojarzeń” (np. nazwa miasta + słowo „kultura) odnalezionych w Internecie 2) liczba turystów odwiedzających miasto na 1000 mieszkańców 3) poziom przestępczości 4) ocena władz miejskich przez mieszkańców (jako wynik wyborczy prezydenta w I turze wyborów samorządowych)
2. Kultura wysoka	5) wydatki budżetu miasta na kulturę w przeliczeniu na 1 mieszkańca 6) liczba przedstawień i koncertów odbywających się w mieście na 1000 mieszkańców

	7) liczba festiwali teatralnych, filmowych i muzyki poważnej odbywających się w mieście na 1000 mieszkańców
3. Kultura życia codziennego	8) liczba miejsc w kinach na 1000 mieszkańców 9) liczba restauracji na 1000 mieszkańców 10) liczba miejsc na czynnych obiektach sportowych na 1000 mieszkańców 11) powierzchnia terenów zielonych na 1000 mieszkańców
Kapitał Instytucjonalno-Demokratyczny	
Cechy:	Wskaźniki:
1. Sprawność administracji	1) ocena władz miejskich przez mieszkańców (jako wynik wyborczy prezydenta w I turze wyborów samorządowych) 2) wydatki z budżetu miasta na administrację w przeliczeniu na 1 mieszkańca 3) wskaźnik skuteczności działania (jako czas oczekiwania na wpis do rejestru działalności gospodarczej) 4) wskaźnik dostępności urzędów (dostosowanie godzin otwarcia urzędów do potrzeb mieszkańców)
2. Bezpieczeństwo publiczne	5) wydatki z budżetu miasta na bezpieczeństwo w przeliczeniu na 1 mieszkańca 6) liczba odnotowanych przestępstw na 1000 mieszkańców 7) liczba policjantów i strażników miejskich na 1000 mieszkańców 8) wykrywalność sprawców przestępstw (jako odsetek liczby przestępstw)
3. Aktywność społeczna	9) liczba zarejestrowanych organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców 10) przeciętna frekwencja wyborcza (wybory parlamentarne 2005, I tura wyborów samorządowych 2006, I tura wyborów prezydenckich 2006 uwaga: ta sama cecha i wskaźniki jak w kapitale ludzkim
Kapitał Techniczny i Infrastrukturalny	
Cechy:	Wskaźniki:
1. Transport	1) gęstość sieci drogowej 2) liczba samochodów na 1000 mieszkańców 3) liczba miejsc w komunikacji środkach transportu publicznego na 1000 mieszkańców 4) liczba bezpośrednich połączeń lotniczych 5) liczba dalekobieżnych połączeń kolejowych
2. Mieszkania	6) liczba mieszkań na 1000 mieszkańców 7) wskaźnik jakości zasobów mieszkaniowych (jako 1) odsetek zasobów wyposażonych w łazienkę oraz 2) udział mieszkań starych w całości zasobów mieszkaniowych)

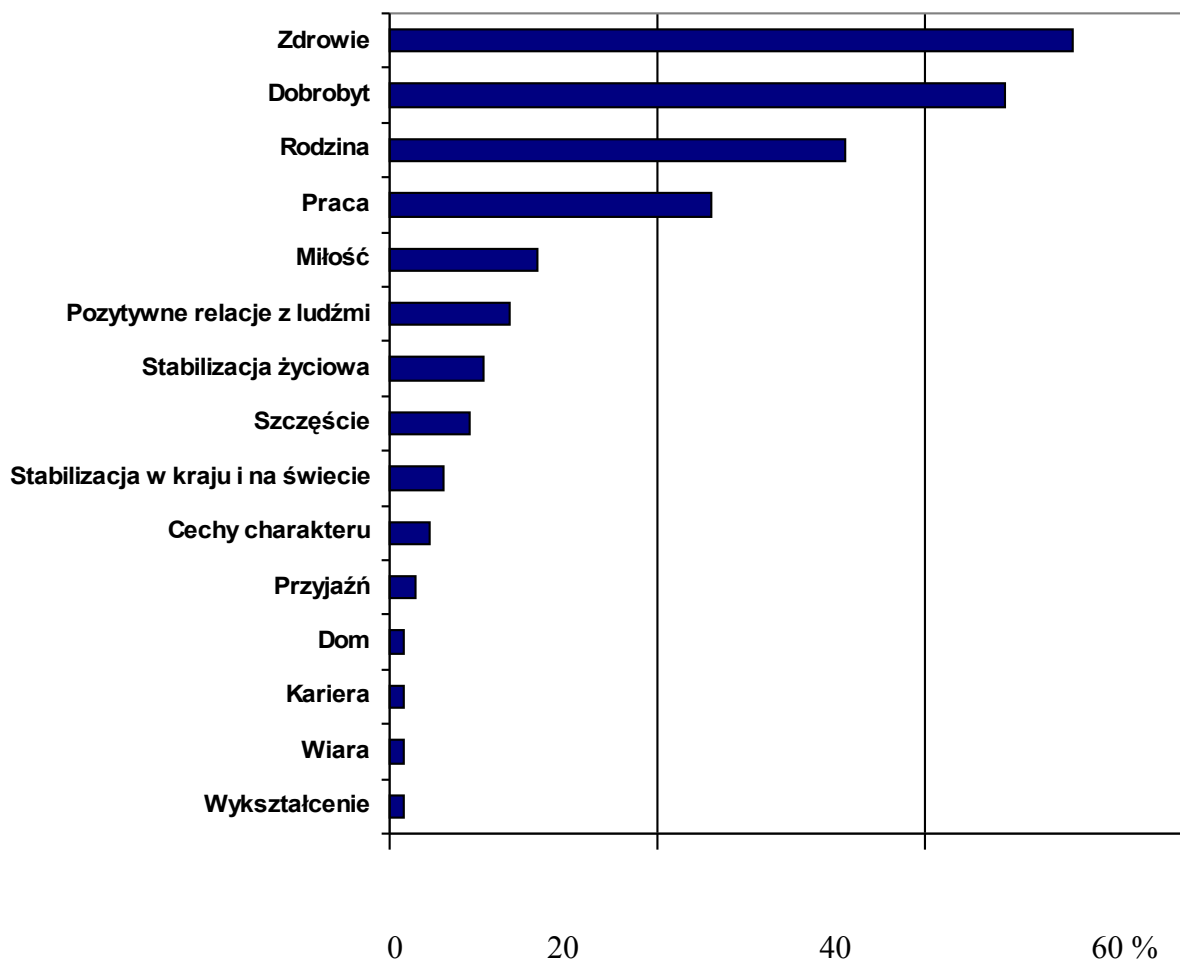
	8) tempo zwiększania się zasobów mieszkaniowych 9) przeciętna cena wynajmu mieszkania
3. Media	10) zużycie energii elektrycznej na 1 mieszkańca 11) odsetek mieszkańców korzystających z sieci wodno-kanalizacyjnej 12) liczba abonentów telefonii stacjonarnej na 1000 mieszkańców 13) szacunkowa liczba użytkowników Internetu na 1000 mieszkańców
4. Handel i usługi	14) wielkość nowoczesnej powierzchni handlowej na 1000 mieszkańców 15) liczba bankomatów, sklepów, hoteli i restauracji na 1000 mieszkańców
Kapitał Źródeł Finansowania	
Cechy:	Wskaźniki:
1. Środki własne miasta	1) dochody budżetu miasta ogółem na 1 mieszkańca 2) dochody własne budżetu miasta na 1 mieszkańca 3) udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach budżetu miasta
2. Środki z funduszy europejskich	4) wysokość środków pozyskanych z funduszy europejskich na 1 mieszkańca
3. Środki z rynku finansowego	5) relacja zadłużenia do dochodów budżetu miasta 6) relacja kosztów obsługi długu do dochodów budżetu miasta 7) relacja wartości wyemitowanych obligacji do dochodów budżetu miasta
4. Finansowanie mieszane (publiczno-prywatne)	nie mierzone
Kapitał Atrakcyjności Inwestycyjnej	
Cechy:	Wskaźniki:
1. Inwestorzy zagraniczni	1) liczba aktywnych inwestorów zagranicznych działających na terenie miasta na 1000 mieszkańców 2) szacunkowa wartość inwestycji zagranicznych dokonana w ciągu ostatnich 5 lat w przeliczeniu na 1 mieszkańca
2. Firmy krajowe	3) wielkość nakładów inwestycyjnych poniesionych przez polskie firmy w przeliczeniu na 1 mieszkańca 4) relacja wielkości nakładów inwestycyjnych do wartości majątku trwałego
3. Subiektywne warunki inwestowania	5) odsetek powierzchni miasta objęty planami zagospodarowania przestrzennego 6) znajomość języka angielskiego wśród mieszkańców 7) liczba miejsc w hotelach 4- i 5-gwiazdkowych na 1000 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Raport, 2007]

4.4. Wstępna diagnoza potrzeb wybranych polskich samorządów w zakresie pomiaru jakości życia

1. Proponuje się, aby proces formułowania wskaźników jakości życia w polskich gminach prowadzony był w formie warsztatów z udziałem przedstawicieli różnych zainteresowanych stron (głównie samorządowców i pracowników naukowych).
2. W celu zapewnienia efektywności pracy warsztatowej powinny być przygotowane materiały obejmujące:
  - 1) analizę dotychczasowych polskich i zagranicznych doświadczeń z zakresu pomiaru jakości życia.
  - 2) analizę strategii rozwoju wybranych miast i gmin przeprowadzoną w celu zidentyfikowania dziedzin/obszarów, które są uwzględnione w celach strategicznych.
  - 3) analizę opinii Polaków dotyczącą elementów składowych jakości życia.
3. **Analiza polskich i zagranicznych doświadczeń z zakresu pomiaru jakości życia** – informacje te przedstawione zostały w rozdziałach 2,3 i 4 niniejszego opracowania.
4. **Analiza strategii rozwoju wybranych miast i gmin przeprowadzona w celu zidentyfikowania dziedzin/obszarów, które są w tych dokumentach uwzględniane.** Uwzględnienie tego tematu jest ważne z następującego powodu. Nie we wszystkich strategiach lokalnych jakość życia jest na odpowiednio wysokim poziomie struktury celów. Do gmin powinien pójść bardzo wyraźny sygnał, że jakość życia jest celem nadrzędnym, co uwypukla znaczenie badania realizacji tego celu. Dotychczasowy monitoring realizacji strategii rozwoju najczęściej pomijał ten temat.
5. **Analiza opinii Polaków dotyczącą elementów składowych jakości życia.** W maju 2006 Centrum Badania Opinii Społecznej (CBOS) opublikował wyniki reprezentowanych badań pt. *Co jest w życiu najważniejsze?* (badania zostały przeprowadzone w marcu 2006 roku, odpowiedzi udzieliło 1081 osób). Wyniki badania przedstawia rysunek 4.2.

Rys. 4. 2. Co, Pana(i) zdaniem, jest najbardziej potrzebne, aby życie było udane?
Respondenci mogli wskazać 3wartości.

Źródło: [Co jest..., 2006].

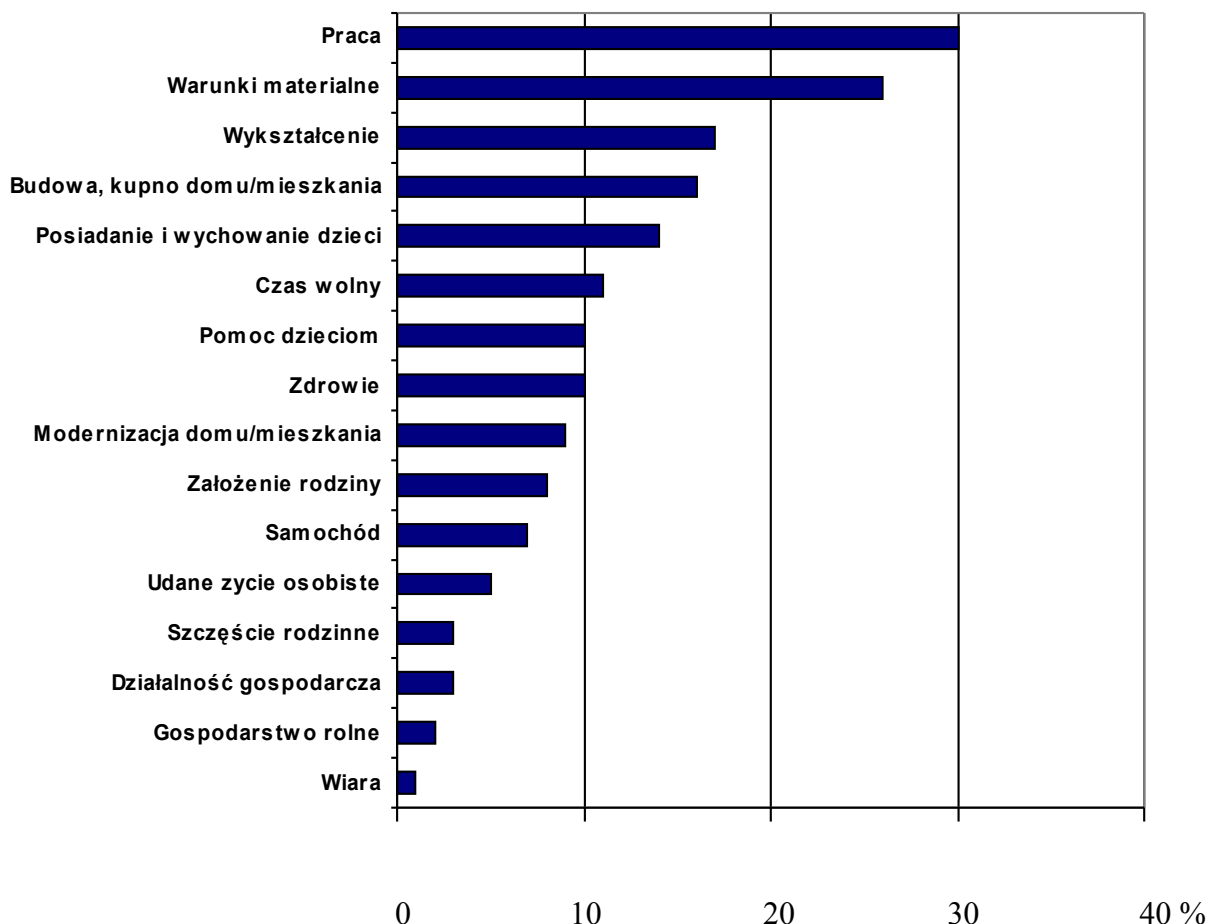
6. Z badań tych wynika, że wiodące znaczenia dla jakości życia mają 4 podstawowe obszary, tj.:

- zdrowie,
- dobrobyt (pieniądze),
- rodzina,
- i praca.

Trzeba jednak zauważyć uwagę na istnienie dużych rozbieżności opinii pomiędzy różnymi grupami społecznymi. Cechami silnie wpływającymi na podawane oceny są głównie wiek i wykształcenie (wpływ na to ma także płeć, miejsce zamieszkania, status materialny, status społeczno – zawodowy.)

7. Nieco innych rozkład komponentów otrzymuje się, gdy pod uwagę weźmie się wyniki innych badań przeprowadzonych przez CBOS (badania zostały przeprowadzone w marcu 2006 roku, odpowiedzi udzieliło 1081 osób). W kwietniu 2006 roku został opublikowany raport pt. *Cele i dążenia życiowe Polaków* (zob. rys. 4.3). **Okazało się, że co czwarty Polak (28%) przyznaje, że nie ma dążeń na osiągnięciu których szczególnie mu zależy !.**

Rys. 4.3. Hierarchia dążeń Polaków (tych, którzy mają cele życiowe)

Źródło: [Cele..., 2006]

8. Należy zwrócić uwagę na ujawnione różnice pomiędzy deklarowanym komponentami **szczęścia** przedstawionymi w pierwszym badaniu, a faktycznymi celami i działaniami wskazanym w badaniu nr 2. A oto kilka ilustracji:

- wykształcenie – 15 miejsce (1% głosów) w pierwszym badaniu oraz 3 miejsce (17% głosów w drugim badaniu).
- zdrowie - 1 miejsce (51% głosów) w pierwszym badaniu oraz 8 miejsce (10% głosów w drugim badaniu).

5. WSTĘPNE KIERUNKOWE WNIOSKI DLA BUDOWY SYSTEMU POMIARU JAKOŚCI ŻYCIA NA POZIOMIE LOKALNYM W POLSCE

5.1. Wnioski

Wnioski wynikające z analizy diagnoz społecznych

1. **Diagnozy społeczne** przygotowywane od 2000 roku spowodował wyraźny wzrost zainteresowania społecznego kategorią jakości życia oraz problemami jego pomiaru. Wzrost ten powinien być wykorzystywany do upowszechnienia tych badań, zwłaszcza na poziomie lokalnym.
2. Badanie i pomiar wskaźnikowy jakości na poziomie kraju – podobnie jak na innych poziomach zarządzania (regionalnym, i lokalnym) – ma swoją specyfikę w odniesieniu do jakości obiektywnej (warunków, poziomu życia) i w odniesieniu do jakości subiektywnej.
3. **Obiektywna jakość życia** na poziomie kraju może być opisywana i mierzona w dwojaki sposób:
  - *po pierwsze*: poprzez użycie pochodzących ze statystyki publicznej wskaźników instytucjonalnych: makroekonomicznych (np. PKB *per capita*) i makrospołecznych (np. stopa bezrobocia, stopa długotrwałego bezrobocia, wskaźnik solaryzacji czy frekwencja w wyborach);
  - *po drugie*: poprzez ankietowe sięgnięcie do opinii i zachowań gospodarstw domowych (GD); służy temu specjalnie opracowana bardzo rozbudowana ankietna (GD).

Oba sposoby opisu i pomiaru obiektywnej jakości życia powinny mieć charakter komplementarny, wzajemnie się uzupełniając i korygując (por. [Diagnoza 2007, s.13])

Obiektywna jakość życia (warunki/poziom życia) określana w drodze badań ankietowych GD dotyczy w diagnozach następujących zagadnień: aktywności ekonomicznej (funkcjonowania na rynku pracy), sytuacji dochodowej i sposobu gospodarowania dochodami, wyżywienia, zasobności materialnej, warunków mieszkaniowych, korzystania z pomocy społecznej, kształcenia dzieci, uczestnictwa w kulturze i wypoczynku, korzystania z usług systemu ochrony zdrowia, ubezpieczenia i zabezpieczenia emerytalnego i postaw proekologicznych;

4. **Subiektywna jakość życia** określana jest w diagnozach jakością i stylem życia. Nie jest to uzasadnione nazewnictwo. Utrudnia bowiem istotnie

oddzielenie aspektów jakości typu „mieć” o jakości typu „być” i powiązanie tych jakości z wynikową jakością subiektywną – poczuciem szczęścia.

5. Uwzględniony w diagnozach zakres subiektywnej jakości życia obejmuje przede wszystkim następujące zagadnienia: ocenę ogólnego dobrostanu psychicznego (w tym: woli życia; poczucia szczęścia, zadowolenia z życia, symptomów depresji psychicznej), zadowolenia z poszczególnych dziedzin i aspektów życia, ocenę materialnego poziomu życia, ocenę różnych rodzajów stresu życiowego (w tym stresu administracyjnego („kafkowskiego”), stresu zdrowotnego; stresu rodzicielskiego; stresu pracy, stresy ekologicznego, stresu małżeńskiego, stresu opieki nad osobami starszymi, stresowymi wydarzeniami losowymi – napad itp.), ocenę radzenia sobie ze stresem, ocenę kontaktów z systemem zdrowotnym, ocenę objawów psychosomatycznych, ocenę stanu finansów osobistych (w tym dochodów osobistych, ubezpieczeń i zabezpieczeń emerytalnych), ocenę swojego systemu wartości, skłonności do ryzyka, stylu życia oraz indywidualnych zachowań i nawyków (m.in. palenie papierosów, nadużywanie alkoholu, używanie narkotyków, praktyki religijne); ocenę podstaw i zachowań społecznych, w tym kapitału społecznego, ocenę wsparcia społecznego, ocenę transformacji i jego wpływu na własne życie respondentów oraz ocenę swojej sytuacji na rynku pracy i kariery zawodowej.
6. **Mocnymi stronami** badania jakości życia godnymi uwzględnienia przy tworzenia standardów jej badania na poziomie lokalnym są przede wszystkim:
  - poprawność metodyczna badań; jest to badanie w pełni profesjonalne w odniesieniu do jasno określonego schematu, procedury i przebiegu badania, schematu doboru próby panelowej i zasad jej ważenie;
  - relatywnie duża konsekwencja w powiązaniu aspektów obiektywnych i subiektywnych;
7. Wśród **aspektów słabszych** należy wymienić:
  - brak jasnej struktury dziedzinowej w strukturze indywidualnej jakości życia ,
  - poszczególne zagadnienia nie mają jasnego ciągu merytorycznego,
  - nierzadkie jest pomieszanie jakości obiektywnej i subiektywnej.

Wnioski wynikające z analizy badań Foresight 2020

1. Panel tematyczny „**Jakość życia** Narodowego Programu Foresight 2020 wykazuje pewne powiązanie z badaniami i celami diagnoz społecznych.

Jakość życia, która jest naczelnym celem rozwoju nie jest jasno i konsekwentnie powiązana z tematami innych paneli.

2. Wybór 5 makrotematów (kapitału ludzkiego, spójności społecznej, demograficznych uwarunkowań, stylu życia oraz środowiska naturalnego i sztucznego) jest nie budzi większych wątpliwości, lecz pierwsze dwie tury procesu Delphi zredukowały wymiar badawczy i w przyszłości kwantyfikacji wskaźnikowej do pierwszego i drugiego obszarów: kapitału ludzkiego i spójności społecznej oraz ograniczonego do środowiska sztucznego obszaru piątego.
3. Słabą stroną badania jest bardzo niejasny układ benchmarkingowy i niedoceniany przez kierownictwo programu problem kwantyfikacji wskaźnikowej. Uznano, że jest to problem zbyt trudny i pierwsze próby takiej kwantyfikacji w ramach panelu „Jakość życia” zostały wstrzymane.

Wnioski z badań zagranicznych

1. Jak wykazały przedstawione wcześniej przykłady (wskaźniki silnych społeczności, wskaźniki siły społeczności) wskaźniki służące ocenie siły lokalnych społeczności koncentrują się na badaniu różnych relacji i więzi zachodzących pomiędzy członkami tych społeczności. Dotyczą więc bardzo ważnych (aczkolwiek nie zawsze uświadomionych) czynników wpływających na poczucie zadowolenia, a nawet szczęścia. Niewątpliwie należą więc one do **wskaźników jakości życia**.
2. W ramach nurtu koncentrującego się na badaniu **komparatywnej⁹ jakości życia** wskazuje się na istnienie **obiektywnej** i **subiektywnej** jakości życia. Istota tej pierwszej polega na statystycznym pomiarze wartości cech (np. dochodów, wykształcenia, itd.) lub budowania na ich podstawie wskaźników opisujących jakość życia.
3. Rozwój badań w zakresie **oceny obiektywnej jakości życia** tradycyjnie wiąże się z eksponowaniem materialnych warunków życia oraz dobrobytu ekonomicznego i społecznego. Podejście to jest zbieżne z definicją ONZ, według której jakość życia to całokształt rzeczywistych warunków życia ludzi oraz stopień materialnego i kulturalnego zaspokojenia ich potrzeb.
4. Badanie **subiektywnej jakości życia** jest domeną nauk socjologicznych i psychologicznych. Wykorzystywane są w tym ujęciu takie terminy jak poziom zadowolenia, satysfakcji czy optymizmu dla przybliżenia trudnowymiernej

---

⁹ W przypadku *jakości życia* (podobnie jak w przypadku *jakości*) wyróżnia się deskryptywne (opisowe) oraz komparatywne (wartościujące) podejście do rozumienia tego podejścia.

kategorii poziomu szczęścia. Przykładem takiego podejścia jest określenie subiektywnej jakości życia jako stopnia satysfakcji człowieka z całej swojej egzystencji [Borys T., 2003]. W takim ujęciu wskaźniki służące badaniu siły społeczności mieszczą się w ramach subiektywnej jakości życia.

Wnioski z badań polskich samorządach

1. W ramach ekspertyzy dokonano analizy doświadczeń w badaniu jakości życia na poziomie lojalnym w 4 samorządach: Poznaniu, Sopocie, Gliwicach i Jaworznie. Układ porównawczy tej analizy zostanie istotnie poszerzony w najbliższym czasie m.in. o doświadczenia Wrocławia i Puszczykowa (materiał prezentowany na seminarium dotychczas nie został udostępniony).
2. Dotychczas zgromadzony materiał porównawczy pozwala sformułować generalny wniosek o znacznym zróżnicowaniu w podejściu do badań jakości życia na poziomie lokalnym, co wyraźnie sugeruje konieczność jego ujednoczenia i standaryzacji odniesieniu do grup jednostek samorządu terytorialnego:
  - dużych miast,
  - miast średnich i małych,
  - gmin wiejskich.

Duże miasta

3. bardzo ciekawy jest tu dorobek samorządu miasta Poznania, które od 2002 roku realizują program *Wskaźniki jakości życia mieszkańców Poznania*, polegający na systematycznym pomiarze wskaźników opartym na badaniu opinii mieszkańców. Dotychczas miały miejsce cztery edycje badań w latach: 2002, 2003, 2004 i 2006. Badania mają solidne podstawy metodyczne i stanowią konkretne wskazanie dla zarysowania przyszłego standardu badań na **poziomie dużych miast** (aglomeracji). Ważne jest, że przy realizacji tej ekspertyzy zostały nawiązane kontakty merytoryczne z Centrum Badania Jakości Życia w Poznaniu kierowanym przez dr hab. Ryszarda Cichockiego. Szczególnie istotne zalecenia wynikające dla standaryzacji badań jakości życia w dużym mieście dotyczą:
  - specyfikacji dziedzin i poddziedzin/aspektów, które powinny być poddawane monitoringowi;
  - listy wskaźników charakteryzujących **jakość obiektywną** (dane statystyki publicznej, dane administracyjne i badania kwestionariuszowe/ankietowe)

- listy wskaźników charakteryzujących **jakość subiektywna** (badania kwestionariuszowe/ankietowe);
- schematu raportu z badań jakości życia, integrujących obie grupy wskaźników.

Wnioski te zostaną w najbliższym czasie wzbogacone o doświadczenia Wrocławia.

Średnie i małe miasta

8. Ważne są tu doświadczenia: Sopotu, Gliwic i Jaworzna. W badaniach tych dominuje ocena **jakości subiektywnej** - *poziomu zadowolenia*.
9. W **Sopocie** badanie dotyczą opinii mieszkańców o mieście i Zostało przeprowadzone w czerwcu 2006 przez profesjonalną firmę - PBS DGA Sp. z o.o. i objęło 520 mieszkańców miasta w wieku powyżej 15 lat. Jakość subiektywna określana *poziomem zadowolenia* mieszkańców z życia w Sopocie zdiagnozowana została na podstawie ankiety, w której zadano mieszkańcom 41 następujących pytań/wskaźników, zgrupowanych w 3 kategoriach i obejmujących łącznie 26 zagadnień.
10. W **Gliwicach** w badaniach opinii mieszkańców koncentrowano się na stanie miasta, warunkach życia oraz oczekiwaniach wobec władz miejskich. Jest to inne rozłożenie akcentów niż w badaniach w Sopocie. I w tym przypadku badanie przeprowadzone zostało na zlecenie Urzędu przez profesjonalną firmę (Business Consulting Sp. z o.o. w Katowicach). W badaniach ankietowych zadano mieszkańcom kilkadziesiąt pytań zgrupowanych w ramach 5 dziedzin, obejmujących łącznie 18 badanych aspektów.
11. W **Jaworznie** identycznie jak w Gliwicach badanie opinii mieszkańców dotyczyło stanu miasta, warunków życia i oczekiwań wobec władz miasta. Zostało przeprowadzone w 2006r. przez Instytut Badania Opinii i Rynku „PENTOR” S.A. na zlecenie Urzędu Miasta w Jaworznie. W badaniu zadano mieszkańcom kilkadziesiąt pytań zgrupowanych w 10 dziedzinach.

Gminy wiejskie

12. Najmniejsze rozeznanie kierunkowe w budowaniu standardu dotyczy gmin wiejskich, choć istnieje już dużo zgromadzonego materiału z analizy strategii rozwojowych tych gmin. Dokończenie tych analiz powinno dać wystarczające wskazówki, które pozwolą określić specyficzne dla terenów wiejskich aspekty jakości życia mieszkańców gmin wiejskich.

5.2. Podstawowe kierunki dalszych prac wynikające z warsztatów

1. W realizacji ekspertyzy zorganizowano w dniach 12-13 listopada 2007 roku (Akademia Ekonomiczna – Wydział w Jeleniej Górze) seminarium pn. *Praktyczne Aspekty Pomiaru Jakości Życia Mieszkańców Miast i gmin* przy współudziale Związku Miast Polskich, UNDP, Centrum Badania Jakości w Poznaniu i Katedry Zarządzania Jakością i Środowiskiem jeleniogórskiego Wydziału AE we Wrocławiu. W seminarium uczestniczyło ok. 25 osób reprezentujących samorządy lokalne (Poznań, Wrocław, Gliwice, Puszczkowa, Lubawki), Związek Miast Polskich, uczelnie wyższe (AE we Wrocławiu i Uniwersytet w Poznaniu) oraz Urząd Statystyczny we Wrocławiu – Departament Statystyki Regionalnej (BDR). Sprawozdanie i materiały (w tym efekty seminarium) zostały przekazane wszystkim jego uczestnikom.
2. W czasie obrad dokonano:
  - 1) identyfikacji celów i praktycznych problemów związanych z pomiarem jakości życia mieszkańców miast i gmin, a zwłaszcza dotyczących:
    - pomiaru jakości życia jako elementu doskonalenia usług publicznych (wystąpienie Tomasza Potkańskiego ze Związku Miast Polskich *„Pomiar jakości życia mieszkańców miast jako element systemu doskonalenia usług publicznych dostarczanych przez samorządy – perspektywa Związku Miast Polskich”*);
    - pomiaru jakości życia w kontekście zmian w statystyce publicznej, a zwłaszcza w BDR (wystąpienie Aliny Bieńkowskiej z Urzędu Statystycznego- Bank Danych Regionalnych *„Zapowiedź zmian w polskiej statystyce publicznej (zagadnienia dotyczące poziomu lokalnego)”*);
    - możliwości utworzenia uniwersalnego zestawu wskaźników do pomiaru rozwoju lokalnego (uwzględniającego zagadnienia ekonomii społecznej) i związku tych wskaźników z pomiarem jakości życia; (wystąpienie Tadeusza Rycharskiego z UMiG w Lubawce i eksperta UNDP *„Propozycja uniwersalnego zestawu wskaźników do pomiaru rozwoju miast i gmin”*)
  - 2) wymiany konkretnych doświadczeń z badań jakości życia na poziomie lokalnym:
    - przedstawiono i przedyskutowano doświadczenia krajowe związane z badaniami w ramach diagnoz społecznych (wystąpienie Tadeusza Borysa *„Pomiar jakości życia w świetle diagnoz społecznych”*), a także wyniki badań jakości w konkretnych jednostkach samorządu terytorialnego:

Poznania (wystąpienie Ryszarda Cichockiego z Centrum Badania Jakości Życia w Poznaniu „Wskaźniki jakości życia mieszkańców Poznania”), Gliwic (wystąpienie Katarzyny Topolskiej z UM Gliwice „Praktyczne aspekty organizacji badania opinii mieszkańców na przykładzie doświadczeń miasta Gliwice”), Puszczkowa (wystąpienie Małgorzaty Ornoch-Tabędzka burmistrza Puszczkowa „Wiedza o jakości życia mieszkańców w kontekście planowania strategicznego rozwoju gminy na przykładzie miasta Puszczkowo”)

- wybrane doświadczenia zagraniczne (wystąpienie Piotra Rogali – eksperta UNDP i pracownika Akademii Ekonomicznej „Pomiar jakości życia na poziomie lokalnym – wybrane doświadczenia międzynarodowe”)

3) wypracowano praktyczne rekomendacje związane ze wskaźnikami służącymi do pomiaru jakości życia; ta część seminarium odbyła się w formie warsztatów (moderatorzy Tadeusz Borys i Piotr Rogala). W wyniku burzy mózgów udało się zidentyfikować **15 najważniejszych problemów związanych z pomiarem jakości życia na poziomie lokalnym**. Problemy te sformułowano w formie następujących pytań:

- 1) czy badania jakości życia na poziomie lokalnym powinny być powszechne?
- 2) jak zbudować system motywujący i kompetencji samorządowców i partnerów społecznych do powszechnego prowadzenia badań jakości życia?
- 3) w jakim celu i dla kogo powinny być prowadzone badania jakości życia? (doskonalenie zarządzania, rezultaty zarządzania i strategię rozwoju)
- 4) ile modeli i standardów badania jakości życia wykreować wg rodzaju JST?
- 5) jaki model organizacyjny stworzyć dla instytucjonalnego wzmocnienia badania jakości życia? (relacje samorządu i jednostki badawczej)
- 6) co decyduje o wykorzystaniu wyników badania jakości życia?
- 7) jak rozwiązać problem obiektywności badań jakości życia? (ryzyko nieobiektywnych badań wewnętrznych)
- 8) w jaki sposób łączyć w badaniach aspekty obiektywne i subiektywne? (połączenie danych statystycznych z danymi ankietowymi)
- 9) jak stworzyć system pozyskiwania, prezentacji i dostępności danych statystycznych niezbędnych do badania jakości życia? (US Bydgoszcz)

- 10) jak dostosować strukturę dziedzinową jakości życia do zainteresowań i percepcji trzech grup odbiorców: mieszkańców, samorządowców, ekspertów? (na miarę potrzeb i możliwości).
  - 11) jaka powinna być struktura dziedzinowa jakości życia? (trzy poziomy – dziedziny: od 7 do 19, aspekty i „repertuar” wskaźników).
  - 12) jak stworzyć podzbiór wskaźników jakości życia na poziomie lokalnym kompatybilny z innymi krajowymi i zagranicznymi jednostkami samorządowymi?
  - 13) jakie są relacje między wskaźnikami zrównoważonego rozwoju a wskaźnikami jakości życia?
  - 14) w jakim zakresie wskaźniki ekonomii społecznej powinny być uwzględnione w ramach wskaźników jakości życia?
  - 15) na jakich zagadnieniach i źródłach danych powinny opierać się wskaźniki otoczenia ekonomii społecznej?
4. Reprezentowane na seminarium ośrodki badań jakości życia jednomyślnie wypowiedziały się za kontynuacją tego typu seminariów nastawionych na wypracowywanie konkretnych rezultatów, a zwłaszcza wyczerpujących odpowiedzi na w/w pytania – problemy. Zdaniem autora ekspertyzy problemy te powinny określać podstawowe kierunki najbliższych badań i działań praktycznych w zakresie opracowania standardów badania i pomiaru jakości życia na poziomie lokalnym.
  5. Ośrodek jeleniogórski wspólnie ze Stowarzyszeniem Związek Miast Polskich przygotowuje kontynuację tego cyklu seminarium. Będą one prowadzone w formie warsztatów i mają na celu
    - zaprojektowanie i przetestowanie systemu mierzenia jakości życia w gminach i powiatach,
    - przygotowanie projektu i udostępnienie do wdrożenia w ramach pracy GWD w ramach systemu SAS.

6. WYKORZYSTANE ŹRÓDŁA

A. Literatura

1. Borys T., *Jakość życia jako integrujący rodzaj jakości*, 2003, [w:] Tomczyk – Tołkacz J. (red.) *Jakość życia w perspektywie nauk humanistycznych, ekonomicznych i ekologii*. AE we Wrocławiu, Jelenia Góra, s
2. *Cele i dążenia Polaków*, CBOS, Warszawa 2006.
3. *Co jest w życiu najważniejsze?*, CBOS, Warszawa 2006.
4. Czapiński J., Panek T.(red.), *Diagnoza społeczna – warunki i jakość życia Polaków*, wyd. Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania, Warszawa 2007
5. *First European Quality of Life Survey: Key findings from a policy perspective*, European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, Dublin 2007.
6. Humm J., Jones K., Chanan G., *Testing Indicators of Community Involvement*, Community Development Foundation, London 2005.
7. *Indicators of Community Strength: a framework and evidence*, Strategic Policy and Research Division, Melbourne 2006.
8. *Local quality of life indicators – supporting local communities to become sustainable*, Audit Commission, Londyn 2005.
9. *Materiały urzędów - Jaworzno, Gliwice, Sopot, Poznań*
10. Narodowy Program modernizacji Polski Foresight „Polska 2020” – panel „Jakość życia” (materiały)
11. *Quality of Life in twelve of New Zealand’s cities 2007*
12. *Raport na temat wielkich miast polskich*, PwC, Warszawa 2007
13. *Wskaźniki jakości życia mieszkańców Poznania*. R. Cichocki (red.), wyd. UAM, t.1 -2, Poznań 2005

B. Internet

- <http://www.eurofound.europa.eu/areas/qualityoflife/eurlife/index.php> (12.12.2007)
- www.audit-commission.gov.uk (3.12.2007)
- www.partnersinsalford.org/local-area-agreement/safer-stronger-communities.htm (28.11.2007)
- www.neighbourhood.gov.uk oraz www.cdf.org.uk.

7. WYKAZ TABEL I RYSUNKÓW

Lp.	Nazwa	strona
A. Tabele		
2.1.	Wskaźniki jakości życia dostępne w bazie danych EurLIFE	5
3.1.	Zestawienie porównawcze pomiaru jakości życia w badaniach ankietowych <i>Diagnozy społecznej</i>	14
3.2.	Zmiany liczby ankiet w badaniu jakości życia w diagnozach społecznych w latach 2000-2007	18
3.3.	Wskaźniki jakości życia i wykorzystywane skale pomiarowe w <i>Diagnozie Społecznej</i>	19
3.4.	Podstawowe moduły panelu tematycznego „Jakość życia” w Programie Foresight 2020	27
4.1.	Dziedziny jakości życia w brytyjskich raportach jakości życia	31
4.2.	Dziedziny i wskaźniki w badaniach brytyjskich jakości życia	33
4.3.	Wskaźniki Silnych Społeczności	39
4.4.	Wskaźniki Siły Wspólnoty	41
4.5.	Dziedziny i wskaźniki jakości życia w 12 największych miastach Nowej Zelandii	42
4.6.	Struktura wskaźników badania jakości życia w Poznaniu	51
4.7.	Struktura pytań/wskaźników badania subiektywnej jakości życia w Sopocie	56
4.8.	Struktura pytań/wskaźników badania subiektywnej jakości życia w Gliwicach	59
4.9.	Struktura badania opinii mieszkańców w Jaworznie	61
4.10.	Struktura kapitałów, cech i wskaźników rozwoju miast wg PC	65
B. Rysunki		
4.1.	Dziedziny jakości życia	33
4.2.	Co, Pana(i) zdaniem, jest najbardziej potrzebne, aby życie było udane?	70
4.3.	Hierarchia dążeń Polaków (tych, którzy mają cele życiowe)	71